సంసారసాగరం

కాళ్ళూరి వేంకటరామారావు గారు

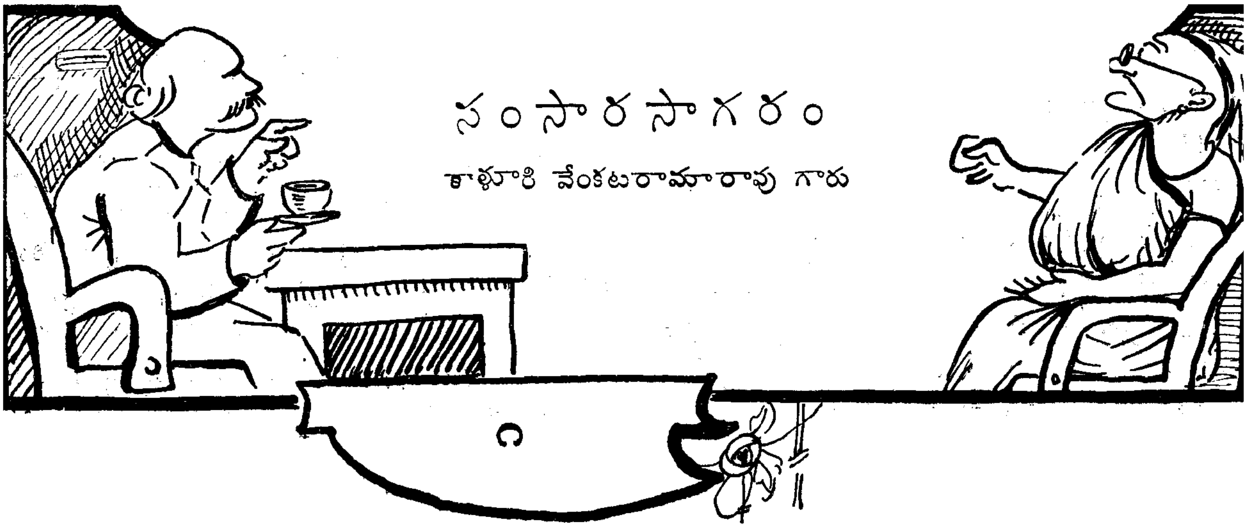

౧

సాయంకాల మైదుగంటలయేసరికి ఆకాశం కారుకమ్మకు యింది. కుంభవృష్టిలుపడ్డట్లు వర్షం ప్రారంభించింది. ఉదయంనించీ చిన్నచిన్న చినుకులను రాలుస్తూ సంచరించిన మేఘాలన్నీ గూడుకట్టుకుని ఒక్కసారిగా దిమ్మరించేస్తున్నాయి అయిదు నిముషాల్లోనే భూమి అంతా జలమయమై పోయింది.

యథాప్రకారం అయిదుగంటలకే మిల్లు కూసింది. వేలకొద్దీ పనివాళ్లు చీమలబారుల్లాగ నాలుగుమూలలనించీ బైటికొచ్చేశారు దూరపు గ్రామాలనుంచి వొచ్చినవాళ్లు వర్షానికి లక్ష్యపెట్టకుండా బుర్రలమీద గుడ్డ ముసుగువేసుకుని, భోజనపాత్రలుగల చిక్కాలను బుజాలకు తగిలించుకుని ఇంటిదారిపట్టారు వర్షపుజోరు తగ్గుతుందేమోనని మిగిలినవాళ్లు ఆకాశంవంక చూస్తూ వసారాలలో నిలబడ్డారు.

విశ్వనాథమువద్ద గొడుగున్నది వానవురవడి చూస్తే గొడుగు లాభం వుండదని అతనికి తోచింది అందుచేత కొంచెం తగ్గినతరువాత పోవచ్చునని అతడు ఆఫీసుగదిలోనే కూర్చున్నాడు.

అరగంట దాటినది వర్షంతగ్గేసూచన లేమాత్రమూ లేవు క్రమంగా చీకట్లు మూసుకొస్తున్నాయి మిల్లుకీ విశ్వనాథంయింటికీ మైలుదూరంపైగా వుంది ఇంక ఆలస్యంచెయ్యడం మంచిదికాదనుకుని అతడు మెల్లిగా నడకసాగించాడు.

గాలి "రంయి" మని ధ్వనిచేస్తూంది. గొడుగువేసుకున్నాడన్న మాటేకాని విశ్వనాథముబట్ట లన్నీ పావుగంటలోనే తడిసిపోయాయి మరికొంతసేపటికి గాలిపోటుకి ఆగేటట్లుకనబడనందున అతడు గొడుగు ముణిచేశాడు. మార్గమంతా జారుబరదలతోనిండిఉండెను బురదచిందులు పడి అతనిపంచ ఎర్రబడిపోయింది. చలిచేత విశ్వనాథం ఆపాదమస్తకమూ వొణికిపోతున్నాడు.

విశ్వనాథం యింటికిచేరేసరికి బాగా చీకటిపడిపోయింది. ఒక యెత్తుఅరుగుల యింటిని సమీపించి అతడు తలుపుతట్టాడు నాలుగైగుసార్లు తట్టిన తరవాత "ఎవరువారూ ?" అని లోపలినుంచి ప్రశ్న వినబడింది

"నేనూ! తలుపు వేగిరం తియ్యి బట్టలన్నీ తడిసిపోయాయి. ఎన్నిసార్లు పిలిచినాపలకవేం? ఏంచేస్తున్నావు లోపల?" అన్నాడు విశ్వం

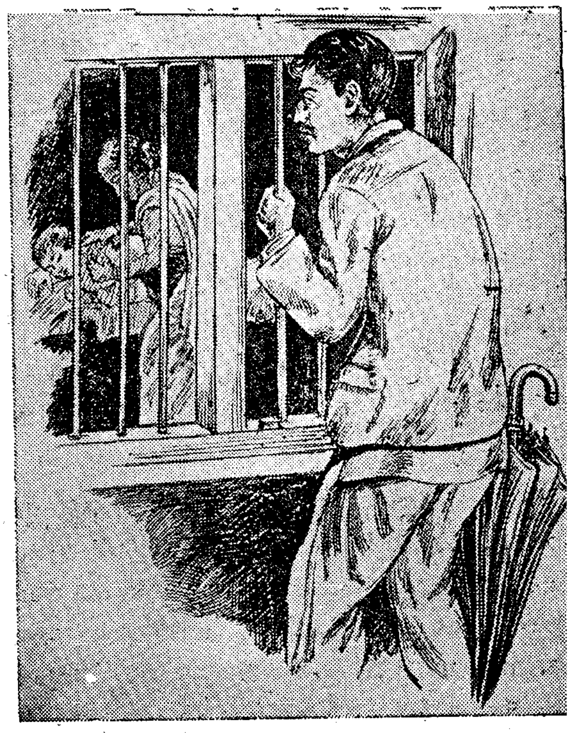

"అబ్బా, నిద్రపోయినపిల్లాణ్ణి లేపుతా వెందుకూ?"

"మీకేనా ? ఉండండి, ఉండండి చెయ్యిపూరుకోలేదు. ఒరే అబ్బాయీ ! అబ్బాయీ! నాన్నగారొచ్చారు, కొంచెం తలుపుతియ్యి బాబూ! " అని విశ్వనాథముభార్య సుందరమ్మ ఇంట్లో పిల్లవాడితో చెబుతూంది.

ద్వారంపక్కనే వున్న అరుగుమీదికి వొచ్చి విశ్వనాథం కిటికీలోనుంచి లోపలికిచూశాడు. అతనికుమారుడు మంచంమీద గాఢ నిద్రలో వున్నాడు. పిల్లవాణ్ని అటూయిటూ దొర్లిస్తూ అతనిభార్య లేపుతూంది. అప్పుడతడు "అబ్బా ! నిద్రపోయిన పిల్లాణ్ని లేపుతావెందుకూ ? చెయ్యిపూరుకోలేదన్నావు ఏంపనిచేస్తున్నావేమిటి ? ఈపాటి నువ్వే తలుపు తీసివుందువుకదా! రా! చప్పున తలుపుతియ్యి" అని గట్టిగా చెప్పాడు.

ఇంటివెన్నుపట్టెకి వేలాడుతూవున్న ఇనపగజానికి తగిలించబడిన లాంతరువెలుగువల్ల సుందరమ్మ స్పష్టంగా భర్తకి కనబడుతూంది. ఆమెయేపనీ చెయ్యడంలేదు భర్తమాటలు విన్న తరువాత ఆమె మంచందగ్గిరే నిలబడి రెండునిముషా లేదో ఆలోచించినది. మళ్లా "ఒరేవ్! బాబూ! లేఅమ్మా! నాన్నగారు పిలుస్తున్నారు, తలుపుతియ్యి. అప్పుడే యెక్కడొచ్చిందిరా దిక్కుమాలిన నిద్దర?" అని విసుగుకుంటూ కుమారుణ్ని లేపుతూంది.

విశ్వనాథము పూర్తిగా తడిసి ముద్దయిపోయాడు ఈదురుగాలి కతనిశరీరం కంపించిపోతూంది. భార్యచేస్తూన్న కాలహరణం చూసినకొద్దీ అతనికి కోపం యెక్కువైపోతూంది. "ఏం ? చెబితే వినబడదూ ? చలితో చస్తూవుంటే బుద్ధీ జ్ఞానముండక్కర్లేదూ ? తీస్తావా ? తియ్యవా ?" అని అతడు కోపంతో అడిగాడు

తల్లి యిచ్చిన కుదుపులవల్ల ఇంతలో కళ్లు నులుపుకుంటూ పిల్లవాడు లేచాడు. సుందరమ్మ కుర్రాణ్ని తలుపుదగ్గిరకి తీసుకొచ్చి రెండుమూడుసారులు గట్టిగా చెప్పి వాడిచేత్తోనే తలుపు తీయించింది

విశ్వనాథం లోపలికొచ్చి "ఏం? తలుపునికూడా ముట్టుకోవా యేమిటి? పాపం! నిద్రపోతూన్న పిల్లాణ్ని చంపకపోతే యేం ? తలుపేం తప్పుచేసిందీ ? ఇహనైనా తీసుకెళ్లి పడుకోపెట్టు" అంటూ గదిలోకి వెళుతున్నాడు.

సుందరమ్మ పిల్లాణ్ని తిన్నగా వసారాలోకి తీసుకెళ్లి స్తంభం దగ్గిర నిలబెట్టి, వంటింట్లోకి పోయి, చెంబుతో నీళ్లు తీసుకొచ్చింది. ఆవిడ వచ్చేలోపున నిద్దరమత్తుమీద వున్న బాలుడు గభీమని నేలమీద పడిపోయాడు. అప్పుడు తగిలినదెబ్బతో వాడికి బాగా మెలకువ వచ్చింది. దెబ్బతగిలిన ప్రదేశం తడుముకుంటూ వాడు ఏడుపు మొదలెట్టాడు. "లేదురా! లేదులే! రెండుబిస్కత్తులు పెట్టనా? ఏడవకురా మరీ!" అని ఓదారుస్తూ సుందరమ్మ కుమారుడిచేతిమీద యిన్ని నీళ్లుపోసి, తిరిగీ మంచంమీద పడుకోపెట్టి, రెండుబిస్కత్తులు చేతులో పెట్టింది.

తలుపుతీసిన పిమ్మట కుర్రాణ్ని మంచందగ్గిరకి తీసుకెళ్లడానికి బదులు వసారాలోకి యీడుచుకుపోవడం చూసి విశ్వనాథము గదిలోకి పోకుండా ఆగి ఈ చర్యనంతటినీ కనిపెడుతున్నాడు. కఠినమైన చలిలో పిల్లవాడు పడుతూవున్న బాధ చూసి అతనిమనస్సు ఎంతో కష్టపడినది. అప్పటికప్పుడు చెంబెడునీళ్లు పోసి వాడిచేతులు కడగవలసిన అవసరమేమిటో అతనికి బోధపడలేదు. కోపంపట్టలేక తడిబట్టలతోనే మంచందగ్గిర కెళ్లి భార్యని చూసి "ఇప్పుడు వాడిచెయ్యి కడగవలసిన పనేమొచ్చింది? పూరుకుంటూన్న కొద్దీ చాదస్తం మరీయెక్కువై పోతూందిలే" అని గట్టిగానే అడిగాడు

సుందరమ్మ యేజవాబూ చెప్పకుండా భర్తవేపుచూస్తూ నిలుచుంది కాని పిల్లవాడుమాత్రం "ఇందాకా చాకలాడు తలుపుముట్టుకున్నాడండీ, నాన్నగారూ? వాడికి మైల వొచ్చిందిటకదూ! ఆతలుపుని తడిపెయ్యమని అమ్మ యెంతోసేపు అమ్మమ్మతో దెబ్బలాడిందండీ! 'తలుపుకి మైలయేమిటి? నేను తడపను' అని అమ్మమ్మ తడిపిందికాదు నేను తలుపుముట్టుకున్నాను గనక నాచేతులు కడిగిందండీ అమ్మ!" అన్నాడు.

ఈమాటలు విన్న విశ్వనాథం యేంచెయ్యడానికీ తోచక భార్యవేపు నిదానంగా రెండునిముషాలు చూసి ఒకనిట్టూర్పు విడిచి, మామూలు కంటే గబగబ నడిచి గదిలోకి పోయాడు బిస్కత్తులు తినేసి కుర్రవాడు మళ్లీ నిద్రపోయాడు సుందరమ్మ వంటింట్లోకి నడిచింది.

తొడుక్కున్న చొక్కా వొదిలేసి వేరొకదాన్ని తీసుకోడానికి విశ్వనాథము మంచంకింద వున్న ట్రంకుపెట్టెని తెరిచాడు అప్పుడతని ఆశ్చర్య మేమనిచెప్పను! పెట్టె అంతా ఖాళీ. ఒక్కబట్టయినా అందులో లేదు. పెట్టెనిండా ఇస్త్రీమడత లుండడం ఉదయం కచేరీకి పోయేటప్పుడే అతడు చూశాడు. ఉదయం యింతట్లో యీబట్టలెల్లా మాయమైపోయాయా అని అతడు ఖంగారుపడి "ఏమ్! ఇందులో బట్టలన్నీ యేమైనాయి?" అని భార్యని అడిగాడు.

"అందులో బట్టలేనా? అవీ...మరీ .." అని సుందరమ్మ సంశయిస్తూ పూరుకుంది.

"ఏం ? పూరుకుంటావేం ?" అన్నాడు విశ్వనాథము

ఇంతలో సుందరమ్మతల్లి వంటింట్లోనించి అతడున్న గదిలోకి వచ్చింది "బాబూ ఏం జెయ్యగలం ? కడుపుచింపుకుంటే కాళ్లమీద పడుతుంది ఇందాకా చాకలాడు బట్టలకొచ్చాడు. మంచంకింద బట్టలేవో వుంటే నేను వాణ్నే తీసుకోమని చెప్పాను. బట్టలన్నీ మూటగట్టుకున్న తరవాత ఏంచేశాడంటే—మాటలధోరణిలో వాడి

కేదో మైలవొచ్చిందని చెప్పాడు. మంచంకింద బట్టలు తీసుకునే టప్పుడు మైలవాడు పెట్టెని ముట్టుకున్నాడు ఇంక అందులో మడత లన్నీ మైలపడిపోయాయని చాకలాడికి పడేసింది. నేను వొద్దు మొర్రో అని మొత్తుకున్నా వినలేదు ఏదెయ్యం పట్టుకుందోగాని యిల్లా యేడి పిస్తోంది" అని అల్లుడుతో చెప్పి వెళ్లిపోయిందామె.

ఇంటికొచ్చి పొడిబట్టలు కట్టుకుని కాస్త సుఖపడదా మను కున్న విశ్వనాథుని మన -స్సెంతచిరాకు పడిందో వూహించుకోవల సిందే మాసినబట్టలతోపాటు మడతబట్టలుకూడా చాకింటికి పోవడం చేత ఇల్లంతా ఖాళీగా వుంది భార్యప్రవర్తనని తలుచుకుని అతడు కూర్చున్నపాటుననే నిట్టూర్పువిడిచి నేలమీద చతికిలబడ్డాడు అలాగ ఎంతసేపు కూర్చున్నాడో తెలియదు కాని, భోజనానికి పిలిచేవరకూ అతడు సర్వప్రపంచమూ మరిచిపోయాడని చెప్పవచ్చును అంతవరకూ బాధించిన చలి అతనిని విడిచిపెట్టేసింది.

అటుకమీద పెట్టెలోవున్న పట్టుపంచ కట్టుకుని, తడిపంచను ఆరవేశాడు. కాని అతనికి పట్టుపంచతోనే పడుకోక తప్పిందికాదు. యథాప్రకారం సుందరమ్మ తాంబూలం తీసుకొచ్చింది వేసుకొమ్మని ఎంతో బలవంతపెట్టింది విశ్వనాథుమనస్సు తాంబూలం వేసుకో డానికి తగినస్థితిలో లేదు. భార్యకి జవాబైనా చెప్పకుండానే అతడు శాలువా ముసుగుపెట్టుకుని పడుకున్నాడు.

మంచంమీద శరీరం వాల్చినతక్షణం నిద్రావశురాలైపోయిన సుందరమ్మకి, తెల్లవార్లూ నిద్రలేకుండానే వేగించిన భర్తసంగతి యేం తెలుస్తుంది? అతనిమనసులో పరుగెడుతూవున్న భావపరంపరల ధోరణిని కనిపెట్టడాని కామెకసలే సాధ్యంకాలేదు "ఈజన్మానికింతే సౌఖ్యం" అని గద్గదస్వరంతో అనేకసారు లనుకొన్న భర్తమాట దీర్ఘనిశ్వాసముల బడి కొట్టుకొని పోయాయి

౨

"నేను గోపాలంగారింటి కెళ్లివొచ్చేసరికి కోటుతీసి పైనిపెట్టు, వాళ్లింట్లోపుస్తకం మరచిపోయాను పట్టుకురావాలి" అని భార్యతో చెప్పి విశ్వనాథం వెళ్లిపోయాడు సుందరమ్మ తిన్నగా బట్టలపెట్టె దగ్గిరకొచ్చింది. తెరిచివున్న పెట్టెలో చెయ్యిపెట్టబోయి తక్షణమే వెనక్కి లాగుకుని తదేకధ్యానంతో పెట్టెవంక చూస్తూకూర్చుంది.

బట్టలుతీసుకుంటూవుండగానే విశ్వనాథానికి స్నేహితుడింట్లో వొదిలిపెట్టిన పుస్తకంసంగతి జ్ఞాపకంవొచ్చింది అందుచేత తెరచిన పెట్టెను అల్లాగే వొదిలేసి అతడు వెళ్లిపోయాడు మరి అయిదునిముషా లకు పుస్తకంతో కూడా అతడు లోపలి కొచ్చాడు. "ఏం? కోటు తీశావా?" అని అడిగాడు,

"ఇదుగో తీస్తాను. ఇప్పుడే పిల్లలికి అన్నంపెట్టి చెయ్యి కడు క్కున్నాను" అంటూ గదిలోనేవున్న అలమారుదగ్గిరకి పోయి సుంద రమ్మ దేనికోసమో వెతుకుతూ నిలుచుంది.

"టైమయిపోయింది చూశావా? కోటు తియ్యమంటే తియ్య వేం? ఈపాటిపనికూడా నువ్వు చేసిపెట్టకూడదు కాబోలు? తీస్తావా? లేదా?"

సుందరమ్మ నిశ్చలంగా భర్తవేపు చూసింది. ఆచూపుల్లో ఏభావంగాని స్ఫురించడం లేదు అర్థరహితములైన ఆదృష్టులను చూసి విశ్వనాథము మళ్లా "అయ్యో! అల్లా చూస్తావేం? చెబితే వినబడదూ?" అన్నాడు.

"ఆబట్టలమీద వున్న పుస్తకాన్ని మీరు తీసెయ్యండి. నేను కోటుతీసి మీ కిస్తాను."

"పుస్తకాన్ని నువ్వెందుకు తియ్యకూడదూ"

"ఇందాకా మాలాడు తెచ్చిన పుస్తకంకాదూ అది?"

"అయితే?"

"మాలముండాకొడుకులు తెచ్చిన పుస్తకాలు యింట్లో పెట్టు కుంటారుటండీ మరీ? నరసమ్మగారి నడిగిచూడండీ. చెప్పరానివాళ్లు తెచ్చినపుస్తకాలు పనికొస్తాయేమో చెబుతుంది ఎక్కడలేని దిక్కు మాలిని ఫేషన్లూ మనకేవొచ్చాయిబాబూ! నేనేమన్నా తప్పే"

"మాలాళ్లుముట్టుకున్న యితరవస్తువులు మనకి పనికిరావడం లేదూ? వాళ్లుతెస్తూవున్న పళ్లతోముపుల్లలూ, బియ్యమూ మొదలైనవి మనం హాయిగా వాడుకుంటున్నామా? లేదా? కొంచెం ఆలోచన వుంటే కాగితాలుకూడా అంతే అని నీకే తెలుస్తుంది"

"వాటి అన్నిటిదారీ వేరు కాగితాలదారి వేరు పోనియ్యండి ఎవరెల్లా పోతే నాకేం? నేనుమాత్రం మాలకూడు కలుపుకోలేను"

"అయితే నువ్వు కోటుతియ్యవన్నమాట?"

"మీకంతపట్టుదల యెందుకూ? పుస్తకం తియ్యకూడదూ?"

"పుస్తకంతీస్తే కోటుతీస్తావా?"

"ఆహా"

"మరి ఆపుస్తకానికి తగులుతున్న బట్టలనిమాత్ర మెల్లాముట్టు కుంటావు?"

"వాటికి పరవాలేదులెండి"

భార్యమూర్ఖత్వానికి విశ్వనాథము దుఃఖభరితుడై పోయాడు. ఇంత వాదన ఆమెతో చెయ్యడానికిబదులు నిముషంలో అతడే తనకు కావలసినబట్టలను తీసుకోగలడు కాని తనహేతువాదనచేత భార్య

చాదస్తాన్ని పోగొట్టాలని అతనిప్రయత్నం. కాని అల్లాటిసంస్కారము నకామె పూర్తిగా నిరాకరించడమే అతనికి ప్రబలదుఃఖకారణమై పోయింది. విచారంతోపాటు కోపంకూడా అతనికి తలమున్కలై పోయినది. తీవ్ర స్వరంతో భార్యవంక చూసి "నా కిదంతా తెలియదు. కోటుతీస్తావా? తియ్యవా?" అని అడిగాడు.

సుందరమ్మ మాటాడలేదు. లోపలినుంచి అతని అత్తగారు వొచ్చి ట్రంకుపెట్టెలోని బట్టలు తియ్యడం మొదలుపెట్టింది విశ్వనాథ మామెను అడ్డుకుని "ఏమండోయ్! దీనితో లక్షసార్లు చెప్పాను మీకు అనవసరంగా యిలాటి వ్యవహారాల్లో కలగచేసుకోవద్దని ఆవిడ బట్టలు యెందుకు ముట్టుకోదో చూస్తాను. మీరు దూరంగా వుండండి. ప్రతిదానికీ మీరిల్లా సిద్ధపడబట్టే రోజుకిరోజూ ఆవిడస్థితి మరింత అర్థాన్నమై పోతూంది" అన్నాడు.

"ఏంచెయ్యను బాబూ...చీవాట్లుతింటూఉంటాను"

"ఏంచెయ్యను బాబూ! అలాంటిపిల్ల గనకనే నాబతుకిల్లా అయిపోయింది. లేకలేక మిగిలినపిల్లగదా అనుకుంటే అది మమ్మలిని ఇల్లా యేడిపిస్తూంది మీ రిద్దరూ దెబ్బలాడుకుంటే చూడలేక మధ్య వస్తూఉంటాను; చీవాట్లు తింటూఉంటాను" అని కళ్ల నీళ్లు తెముల్చుకుంటూ చెప్పి వెళ్లిపోయింది.

అత్తగారి కన్నీటిని చూడ్డంతోటే అతని కోపం యెక్కడిదక్కడే యెగిరిపోయింది. భర్త చెప్పినట్లూ నడుచుకోమనే ఆమె కుమార్తెకి యెప్పుడూ పోరి చెబుతూవుంటుంది. హేతువాదనకి పెడచెవిని పెట్టే కూతురి కామెమాటల లెక్క యేమున్నది? అందుచేత కుమార్తె చాదస్తాన్ని కప్పిపుచ్చడానికై తేనేమి, కూతురూ అల్లుడూ మధ్య తగవులు రాకుండా వుండడానికై తేనేమి ఆమె కుమార్తె చెయ్యవలసినపనుల్లో చాలభాగం తనే చేస్తూవుంటుంది.

కేవలం కడుపుతీపిచేత మధ్యగా వొచ్చిన అత్తగారిని తొందరపడి మాట లనేసినందుకు విశ్వనాథం కొంచెం పశ్చాత్తాపపడ్డాడు. అందుచేత అతడే కోటుతీసుకుని తిన్నగా మిల్లుకి పోయాడు. ఈ వాగ్వాదనలవల్ల అతడు అరగంట ఆలస్యం అయినాడు మిల్లుమేనేజరు అతన్ని చూసి "ఏమయ్యా! ప్రతిరోజూ ఆలస్యమే అయితే యెల్లా యేడుస్తుంది వ్యవహారం? ఎన్నిసార్లు చెప్పడం? ఈమారు జుల్మానాకి సిఫార్సుచెయ్యక మానను. జాగ్రత్త" అని కఠినంగా మాట్లాడాడు మానధనుడైన విశ్వనాథాన్ని ఈమాటలు శూలపుపోటులై తాకినవి

పైచెప్పబడిన మోస్తరు సంఘటనలు విశ్వనాథంయింట్లో నిత్యకృత్యంగా జరుగుతూవుంటాయి.

3

ఒక్కర్తేకూతురవడంచేత సుందరమ్మ కాలు నేలమోపనక్కరలేకుండా పెరిగింది కుమార్తెచేత పనిచేయించడమంటే తల్లి సీతమ్మకి నాటికీ నేటికీకూడా కిట్టదు. పద్దాలుగేళ్లు వొచ్చేదాకా కూతురికి చెయ్యికూడా కడిగించిందామె సుందరమ్మ కాస్త కూరతరిగిందంటే ఆవేళల్లా పిల్ల అలిసిపోయిందని తల్లి వొగుస్తూనేఉంటుంది.

సుందరమ్మ ఏదైనాపట్టు పట్టిందంటే కొంపలుమునిగిపోయినాసరే జరిగితీరవలసిందే చిన్నతనంనుంచి ఆపిల్లమాటకి వ్యతిరేకం లేకుండానే సాగింది తనకోరిక సరియైనదా కాదా అని పరీక్షించుకోవడ మామెతత్వంలోనే లేదు తనకితోచినదే మాట కాని యితరులేష్టాతువాదము నామె యెన్నడుగాని లక్ష్యపెట్టి యెరుగదు. అత్తవారింటి కాపుర మామె చెయ్యలేదు. తల్లిసర్దుబాటువల్లనూ, పుట్టినయింటి నివాసంవల్లనూ ఆమెగుణాలు ఏమాత్రమూ మారకుండా అలాగే వుండిపోయాయి. కాపురాని కొచ్చినతరవాతకూడా ఆయేటి కాయేడు స్థైర్యం బడుతున్న కొద్దీ ఆమెబుద్ధి ఒకవిధమైన మూర్ఖత్వంలో బడిపోయింది.

నెల్లిమర్లలో బ్రాహ్మణకొంపలు అసలే తక్కువ. ఉన్న పదియిళ్లూ వైదికులవే ఆచారవ్యవహారాలు కేవలం ఆరోగ్యసూత్రములన్న సంగతి ఆగ్రామస్థులు నమ్మరు ఆచారాలను ఏర్పరిచేటప్పుడు మన ఆరోగ్యాభివృద్ధియే పూర్వుల ప్రధానలక్ష్యమై వుండేనని ఒప్పుకోరు ఆచారాలకీ పాపపుణ్యాలకీ సంబంధంలేదని చెప్పేవాళ్లు ఉత్తవెర్రివాళ్లలాగు కనబడతారు వారికి. బ్రహ్మభ్రూణహత్యాది హత్యా

దోషము లెన్ని చేసినా పశ్చాత్తాపముపొంద నక్కర్లేకుండా, వెంటనే స్నానంచేసి మంత్రంజపిస్తేచాలు పాపాలన్నీ పటాపంచలై పోతా యనే నమ్మకం వారిది సుందరమ్మ అలాంటి ప్రజలమధ్యనే పెరిగింది,

*   *   *   *   *

విశ్వనాథము పదిమందికల కుటుంబలో పుట్టాడు. అతని తండ్రి పిల్లలకందరికీ తగిన విద్యాభివృద్ధిని కలిగించాడు. ఆడా మొగా భేదం లేకుండా ఆయింట్లో పిల్లలంతా చదువుకున్నవారే. అంతా జ్ఞానవంతులే అవడంచేత ఇంటికొచ్చినవా రందరికీ ఆకుటుంబంచూడ వేడుకగా వుంటుంది.

భార్య కాపురానికి వొచ్చిందిమొదలుకుని విశ్వనాథం అత్తవారి వూరయిన నెల్లిమర్లలోనే ఇల్లరికం వుండిపోయాడు.

నెల్లిమర్లకి తూర్పుగా 'చంపావతి' అని ఒకచిన్న జీవనది ప్రవహిస్తూవుంటుంది. ఊరికి రెండుమైళ్లదూరంలో వున్నప్పటికీ రైలుస్టేషనుకి 'నెల్లిమర్ల' అనేపేరే వుంది స్టేషనుమాస్టరుకి తోడు ఒకబంట్రోతు మాత్రమే పూర్వం ఆస్టేషనులో వుండేవాడు. తంతి వార్తాసౌకర్యము లప్పట్లో ఆస్టేషనుకి వుండేవికావు. మొన్నమొన్నటి వరకూ గడియారంలో టైముకానిచ్చి స్టేషనుమాస్టరు ప్లాటుఫారము మీద నిలబడి దుర్భిణీయంత్రంలోనుంచి రైలువొచ్చేదిక్కుకి తొంగి తొంగి చూడ్డమే జరిగేది ఒక్కొక్కవానరోజున ఎవరూ ప్లాటుఫారం మీదికి వెళ్లిచూడ్డానికి అవకాశంలేనప్పుడు ప్రయాణీకులకి తెలియకుండానే రయిలు హఠాత్తుగా వొచ్చి ఋంగాఋపెట్టేసేది మిల్లు వొచ్చినతరవాతమాత్రం ఆస్థలానికి కొంతప్రాముఖ్యము ఏర్పడినది.

విశ్వనాథము మిల్లులో గుమాస్తాగా ప్రవేశించి అయిదేళ్లకిపైగా అయింది భార్య కాపురానికొచ్చిన రెండేళ్లవరకూ అతనిజీవితం ఒకమోస్తరుగా బాగానే జరిగిందని చెప్పవచ్చును అటుపైనిమాత్రం అతడు సుఖించా డనడానికి వీలులేదు సుందరమ్మకి రెండోసారి పురుడు వొచ్చినదగ్గిరనుంచీ యీచాదస్తం అధికమైపోయిందని సీతమ్మగారు చెబుతూవుంటుంది పురిటిరోజుల్లో తలుపుతెరుచుకుని కూర్చోవడంవల్ల రోగాలలో థూళో ప్రవేశించిందని ఆవిడనమ్మకం. ఏదియేలాగైవప్పటికీ నిప్పునికూడా కడిగితేగాని పనికిరాదనే స్థితిలోవుంది సుందరమ్మచాదస్తం. దీనికితోడు చిన్నప్పటినుంచీ దోహదంచేసి పెంచిన మూర్ఖ పుపట్టుదలయును, బద్ధకమును పోగయి విశ్వనాథుని గృహజీవితమును నరకప్రాయ మొనర్చినవి.

సహధర్మచారిణీయగు భార్యవలన పొందదలచుకొన్న స్నేహలాలన మతనికి కరువైపోయింది. అత డింటికొచ్చేసరికల్లా దూరానికి పోవడమేకాని సుందరమ్మ ఒక్కనాడైనా దగ్గిరకిచేరి మంచి మాటలాడిన పాపాన్నిపోలేదు ఒకవేళ భర్త సమీపంగా వెళ్లడం తటస్థించిందో, అంటరానివా డెవడో వొస్తున్నట్టుగా ఆమె తనచీరకొంగులను దగ్గిరగా ముణుచుకొని పక్కకి తప్పుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉంటుంది "అడ్డమైన మాలాళ్లదగ్గిరనుంచీ వెళతారుబాబూ; మీబట్టలు ముట్టుకుంటే ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవాలికూడాను" అంటూ భర్త ఎప్పుడేనా ముట్టుకుంటే తక్షణం చీరను తడిపేసి నీళ్లుపోసేసుకుంటుంది మిల్లుబట్టలను వొదిలేసి రాత్రివేళ వేరేబట్టలను కట్టుకున్నప్పుడుతప్ప పగటిపూట ఆమెశరీరస్పర్శగాని, సంభాషణభాగ్యంగాని అతని కెన్నడూ లభించలేదు

ఇహ పిల్లలవిషయంలో, పాలుతాగడంమానేసినమర్నాటినుంచీ మరి బిడ్డలకి తల్లిని ముట్టుకోడానికి వీల్లేదు "వీథుల్లో ఆడుకునే కుర్రాళ్లు నన్ను తగలడానికి వల్లకాదు" అని దగ్గిరకి చేరినప్పుడల్లా సుందరమ్మ పిల్లలను కసిరి కొడుతూవుంటుంది పిల్లలభారం అంతా సీతమ్మగారిదే.

ఈచాదస్తంవిషయంలోనే భార్యాభర్తల మనస్సులు అతకలేదు అన్నివిధములా గణనీయుడైన భర్తను చూసుకుని సుందరమ్మ గర్విస్తూనేవుంటుంది కచేరీదుస్తులను ధరించి సైకిలెక్కి మిల్లుకి వెళుతూవుంటే ఎంతో కుతూహలంతో వీథి మలుపుతిరిగేవరకూ భర్త సోయగమును తదేకధ్యానంతో చూస్తూ గుమ్మంలో నిలుచుంటుంది. అతని గుణాలనుగురించిగాని, అలవాట్లనుగురించిగాని తోడిఆడవాళ్లతో ముచ్చటించడాని కెంతో సరదాపడుతుంది. అతని సుగుణాలనూ, అందమునూ యితరులు మెచ్చుకుంటూన్నప్పుడు ఉప్పొంగిపోతూఉన్న సంతోషంతో వింటూవుంటుంది భర్తతో కలిసి యెక్కడి కెళ్లాలన్నా ఉత్సాహంతో బయలుదేరుతుంది. ఎరిగినవా రెవరైనా "మీ ఆయన యెవరమ్మా?" అని అడిగితే "అదుగో చూశారూ ఆవుంగరాలక్రాపింగు" అని మందహాసంతో స్ఫురద్రూపియగు విశ్వనాథాన్ని చూపించడాని కెంతో ముచ్చటపడుతుంది ఇన్నిలక్షణాలూ వుండికూడా ఆవ్యతిరేకపుబుద్ధి కలగడాని కామెమనస్తత్వం యేలాంటిదో గ్రహించడం దుస్సాధ్యం

"సూర్యకాంతి కల్మషహరం కాబట్టి నీచీరలు యెండలో ఆరేసుకో" అనేవాడు విశ్వనాథం. "అడ్డమైన కాళ్లతోనూ కాకులెక్కి చీరలని తొక్కితే నాకు పనికిరాదు. కాకుల్ని చూస్తూ యెవరు కూర్చుంటారు?" అని సుందరమ్మ తనచీరల నెప్పుడూ గదిలోనే ఆరేసి తాళంవేస్తూఉంటుంది. గాంధిమహాత్ముని కీర్తించి, "అతని ఆదేశానుసారం ఖద్దరు కట్టాలి మనం" అని అత డన్నవెంటనే "ఆ, పో నిద్దురూ, ఏడిశాడు మోకుల్లాగ ఆముతకగుడ్డ లెవరు మొయ్యగలరూ?" అంటుంది సుందరమ్మ

, ఖద్దరునిగురించి చెప్పేటప్పుడు, అంత మోటుమాటలతో భార్య తిరస్కరించడమనేది విశ్వనాథంమనస్సును చీల్చేసేది. ఇట్టిసంఘటనల

మూలమున అతనిహృదయం దుఃఖభరితమై అకాలముననే మోడువారి పోయినది

స్త్రీలను బాధించడం విశ్వనాధము తత్వంలోనే లేదు అందుచేత ఎంతకోపం వచ్చినా అణుచుకోవడమేకాని అతడు భార్య నెన్నడు గాని కొట్టి తిట్టి యెరగడు. అంతగా కోపం అతిమిక్కిలి అయిపోతే "ఇంక నాకు సౌఖ్యం సున్నా" అనుకుంటూ ఒంటిగా యెక్కడికో పోయి తన నిర్భాగ్యపువిధిని నిందించుకుంటూ కూర్చోవడమే అతగు చేసేపని

భార్యను సంస్కరించాలని అతడు చేసినప్రయత్నా లన్నీ యిన్నీ కావు ఆచారాలన్నీ మన ఆయురారోగ్యాభివృద్ధికేననీ, పరిశుభ్రతకోసమే ననీ అతడు ఉదాహరణపూర్వకంగా రోజూ ఆమె చెవుల్లో నూరిపోసేవాడు. పూర్వాచారాలను సరిగా అర్థంచేసుకోక గుడ్డిగా అనుసరించడం తప్పని విద్యాధికుల వ్రాతలను పత్రికలనుండి చదివి వినిపించేవాడు. తను ఆచరించి చూపించేవాడు అన్నీ "మహాబధిరశంఖారావము"లవలె నిష్ఫలములై పోవడం చూసి అతడు విసిగి పోయినాడు.

౪

ప్రతిమనిషి జీవితంలోనూ వివాహం ఒక ముఖ్యమైన ఘట్టం యావజ్జీవమూ సుఖమో దుఃఖమో ప్రతివ్యక్తికీ యిక్కడే నిర్ణయమై పోతూఉంటుంది నూటికి తొంభైమందిజీవనాలు దుఃఖభాజనమై పోడానికికూడా యిదే కారణం విశ్వనాధముకూడా యీతొంభై మందిలో మొదటివాడుగానే చేరిపోయాడు

ఆనాటి కానాడు విశ్వనాథుడి కింటియందు సౌఖ్యము కరువై పోయింది. ఇంటికిరాగానే సుందరమ్మఅజ్ఞానము అతనికి ప్రతిపయాంలోనూ కనబడుతూవుండేది సౌందర్యోపాసకుడును జ్ఞానవంతుడునునగు అతనిమనస్సు, సౌందర్యరహితమును, అజ్ఞానభరితమును నగు యింటిని చూచి వేదనాపూరితమైపోయినది. అల్లాంటి అజ్ఞానాన్ని సవరించడానికి ప్రయత్నించాడో యింట్లో దెబ్బలాట తప్పదు కుమార్తెసంగతి తెలిసినదే అయినా వాదనవచ్చినపుడు తల్లిప్రాణమవడంచేత సీతమ్మకుమార్తె పక్షాన్నే మాట్లాడేది కూతురు గుణాలను ఎరిగిఉండీకూడా అత్తగారు ఆమెను వెనకేసుకుని రావడంచూస్తే విశ్వనాథానికి శరీరం మండి పోయేది. మాటమీదిమాట రావడంతోటే దెబ్బలాట అయేది.

ఇంట్లో కలహంజరిగినరోజున విశ్వనాథముమనస్సు యమయాతన ననుభవించేది. ఆనాడల్లా అతనికి నిద్రాహారాలు ఉండేవికావు. నిష్కల్మష బుద్ధిలో తను చేసిన విమర్శనలను సరిగా అర్థంచేసుకోక పోవడము సరికదా దెబ్బలాటలు కూడా జరగడం అతనికి మిక్కిలి బాధ కలిగించేది. ఇదికాక యిరుగు పొరుగువాళ్లువిని ముచ్చట్లకింద చెప్పుకోవడంవల్ల తనబతుకు వెలితి అయిపోయిందని అతడు తెలుసుకున్నాడు. ఈ అసందర్భాలను తప్పించుకొనుటకు అతడు తరుచు ప్రయత్నిస్తూవుండేవాడు. అవసరములైన పను లుంటేనేతప్ప యింటికెళ్లడాని కతని మనస్సు ఇష్టపడేదికాదు క్రమక్రమంగా గృహజీవితమం దతనికి ఆకర్షణలేకుండా పోయినది

నెల్లిమర్లకి సమీపంగా చంపావతీస్రవంతికావలిగట్టున "నారాయణపురం" అనేగ్రామం ఉండేది ఆగ్రామంలో ఎక్కువ మంది క్షత్రియులు నివసిస్తూ ఉండేవారు శార్వరిసంవత్సరపు ఉప్పెనలో నదిపొంగి ఆవూరులో చాలాభాగం కొట్టుకుపోయింది. ఆస్థలం యెప్పుడైనా అపాయకరమే అగుటవల్ల అక్కడ కొక అరమైలు దూరాన్ని మెరకప్రదేశానికి పోయి ఆగ్రామస్థులు మళ్లా యిళ్లు కట్టుకుని నివసిస్తున్నారు

పూర్వపుగ్రామం ఉండే స్థలానికి "పాతూరుదిబ్బ" అనివాడుక నామంకలిగినది లోగిళ్ల పాడుగోడలును గచ్చుమండువాలును నారింజ, సపోటా మొదలైన పెంపుడుచెట్లును నేటికీ అక్కడ నిలిచి సంపన్నక్షత్రియగృహస్థుల పూర్వపు నివాసములను నిదర్శనపరుస్తూ వుంటాయి

విశ్వనాధము షికారుస్థల మదే ఆపాడుగోడలమధ్య తిరుగుతూ చంపావతీనదీసైకతములను చూస్తూ, తుంగభద్రాతీరస్థమగు హంపీక్షేత్రాన్ని ఊహించుకోవడ మతనికి మామూలు మునుపు ఎప్పుడైనా సాయంకాలంవేళలలో వెళ్లేవాడుకాని ఇప్పుడు "పాతూరుదిబ్బ" అతని నివాసస్థలమే అయిపోయినది తీరుబాటున్న ప్రతిఘడియా అతడక్కడే గడుపడం ప్రారంభించాడు అనుకూలదాంపత్యంలేని యింటికంటె పాతూరుదిబ్బయే అతని కెక్కువ ఆకర్షణీయంగా కనపడినది. అక్కడ కూర్చుని ఆశిథిలావస్థయందుకూడా సౌందర్యభరితములై యున్న ఆగోడలతో తన దీనచరిత్రాన్ని చెప్పుకునేవాడు.

ఇల్లాగా కొంతకాలం గడిచిపోయింది భర్త తరుచు యింటి దగ్గిరవుండకపోవడం సుందరమ్మ కనిపెట్టకపోలేదు. కారణంమాత్రం ఆమె అవగాహన చేసుకోలేకపోయింది.

ఒకనాడుసాయంత్రం మారుగంటలపుడు పాతూరుదిబ్బమీద ఒక గచ్చుచప్టామీద కూర్చుని విశ్వనాథము తనస్థితిగతులనుగురించి ఆలోచించుకుంటున్నాడు ఇంతలో అతని బాల్యస్నేహితుడగు కృష్ణమూర్తి అతన్ని సమీపించి "ఏమోయ్! ఒక్కడివే కూర్చున్నావు?" అని పలకరించాడు.

విశ్వనాధ మతన్ని చూసి "అబ్బే! యేమీలేదు. షికారుగా వొచ్చాను నువ్వెక్కడికి బైలుదేరావు?" అన్నాడు. ఇంతలో కృష్ణమూర్తికూడా అక్కడ కూర్చున్నాడు.

"నేనా? ఇంతసేపూ పేకాటలో కూర్చుని ఇప్పుడే కాస్త పొలం వెళుతున్నాను. ఒక్కడివీ కూచుని యేంచేస్తావు రా. మా తోటలోకి వెళదాం"

కృష్ణమూర్తీ విశ్వనాథమూ కలిసి విజయనగరం కళాశాలలో చదువుకున్నారు నెల్లిమర్లలో కృష్ణమూర్తిది పెద్దకొంపల్లో ఒకటి. పాడీపంటా, తోటా దొడ్డీ ఉన్ననిండైనసంసారం విజయనగరసంస్థానంలో విద్వాంసులుగావుండి అతనితండ్రితాతలు సంపాదించిన యినాములవి. కృష్ణమూర్తి స్కూలుఫైనలువరకూ చదువుకున్నాడు. ఎప్పుడో తోచినపుడు పొలంమీదికివెళ్లి వ్యవసాయం చూసుకోవడం తప్పవేరేపని అతనికిలేదు

గ్రామంలోని యువకులు తగినంతపని లేనివాళ్లు చాలామంది అతని స్నేహమును సంపాదించారు. వృథాగా కూర్చోవడ మెందుకని వీరందరూ కలిసి అతనియింట్లోనే పేకాటక్లబ్బు ఒకటి స్థాపించి బహుశ్రద్ధగా నడపడం మొదలెట్టారు అదికారణంగా కృష్ణమూర్తికి పొలంపనియందు విరక్తిపుట్టింది అహోరాత్రము లతనియింట్లో పేకాట సాగుతూంది.

కృష్ణమూర్తి అమాయికుడు మెత్తనిమనస్సుగలవాడు. మొదట ఊళ్లో దుండగీళ్లందరూ తనయింటికి రావడం అతనికి కష్టంగానే వుండేది. కాని మొగమోటమిచేత వాళ్లని యేమీ అనలేకపోయేవాడు వాళ్లందరూ పేకాడుతూవుంటే చూస్తూ కూర్చునేవాడు కొన్నాళ్లు "వీళ్లందరినీ యింట్లోకి చేరనిస్తున్నా వెందుకురా బాబూ!" అని అతని తల్లి నెత్తీనోరూ మొత్తుకుంది "లేదమ్మా! పొమ్మంటాను" అని యింటో జవాబుచెప్పడమేకాని వాళ్లదగ్గిరనోరెత్తి పొమ్మనడం అతనికి చేతనయేదికాదు.

క్రమంగా అతన్నికూడా పేకాటలోకి లాగారు స్నేహితులు ఆట ప్రారంభించిందిమొదలు కృష్ణమూర్తికి నష్టమేకాని లాభం యెన్నడూ రాలేదు నష్టం వచ్చినకొద్దీ ఖూదగాళ్లకుండే వీరావేశమూ ఉద్రేకమూ అతన్నికూడా ఆవహించి ముందు వెనకలు చూడకుండా చేసేశాయి "ఇది బహుపొరపాటుపని" అని ఒక్కొక్కప్పుడు తల్లి కోప్పడినప్పు డనుకునేవాడు కాని ఆబుద్ధి అట్టే సేపు నిలిచేదికాదు క్రమంగా తల్లిని యెదురుకుని "ఉండవమ్మా! నీకేంతెలుసును? పేకాట ఆడినంతమాత్రాన్ని తప్పేముందీ?" అని జవాబుచెప్పేస్థితిలోకి దిగింది ఇప్పు డతని వ్యవహారం.

కృష్ణమూర్తీ విశ్వనాథమూ కలిసి తోటలోకి వెళ్లారు. అన్ని రకాలచెట్లతోనూ నిండిన గొప్పతోట అది. ఆమాటా యీమాటా చెప్పుకుంటూ, మాలీలు కోసియిచ్చిన అంటుమామిడికాయలు తింటూ వారిద్దరూ చీకటిపడేవరకూ తోటలో గడిపేశారు. వీరికి ముందుగానే పేకాటస్నేహితులు నలుగురు తోట కేవలం తమ స్వంతసొత్తులాగు భావించుకుంటూ విహరిస్తున్నారు. విశ్వనాథం వుండడం చూసి వాళ్లు కృష్ణమూర్తిని సమీపించక వేరొకమూలకి పోయారు.

ఊళ్లో ప్రవేశించి ఎవరింటికి వారు విడిపోయేటప్పుడు కృష్ణమూర్తి "అప్పుడప్పుడు ఒస్తూవుండవోయ్, నీలాగ ఉద్యోగం సద్యోగం లేకపోయినా నీస్నేహానికి మేముకూడా కొంత అర్హులమే." అని చెప్పి తోటనుంచి తెచ్చిన సపోటాపళ్లన్ని సంచిలోనుండి తీసి విశ్వనాథం చేతులో పోశాడు.

కృష్ణమూర్తియింట్లో పేకాట క్లబ్బువిషయమై విశ్వనాథము యిదివరకే కొంత విన్నాడు. అలాంటిస్థలానికి వెళ్లడంలోగల ఉచితానుచితముల నతడు చాలవరకు తర్కించుకున్నాడు. ఊరికే వెళ్లి గంటో, రెండుగంటలో కూర్చుని వొచ్చినంతమాత్రాన్ని తప్పేముంది? కృష్ణుడు చాలా పెద్దమనిషి" అన్ననిశ్చయంలోకి వొచ్చాడు చివరకు.

ఎంతకాల మని విశ్వనాథం పాతూరుదిబ్బతో స్నేహం చెయ్యగలడు? అతని కక్కడ క్రమంగా విసుగెత్తినది. ఒంటిగా అక్కడ కూర్చోవడ మతనికి కష్టంగా తోచినది. నాలుగురోజులు స్థలాలు మార్చి షికారుచేశాడు స్థలం మార్చినంతమాత్రాన్ని ఒంటరిభావం అతన్ని విడిచిపెట్టలేదు.

'ఇల్లా కుర్చీమీదకూచుని పేపరు చూసుకుంటానులే.'

అందుచేత మరునాడు మిల్లులో పని పూర్తికాగానే విశ్వనాథం తిన్నగా కృష్ణమూర్తియింటికి వెళ్లాడు. వీథిసావిట్లో రెండుచోట్ల రెండు పేకాటకచేరీలు మంచిరద్దీగా సాగుతున్నాయి. కృష్ణమూర్తి పూర్తిగా ఆటలో మునిగివున్నాడు. విశ్వనాథాన్ని చూడగానే అతడు లేచి "రావోయ్! రా. చెయ్యియివ్వనా?" అని గౌరవించాడు.

"అక్కరలేదు ఇల్లా కుర్చీమీదకూచుని పేపరుచూసుకుంటాను లే." అని విశ్వనాథంకూర్చున్నాడు మళ్లీ అందరూ ఆటలోపడిపోయారు, ఆటగాళ్లందరూ విశ్వనాథంరాగానే ఒకగివేషాకరు భావగర్భితంగా చూసుకుంటూ ముసిముసినవ్వులు నవ్వుకున్నారు

౫

చెవుల్లో రింగుమని లక్ష్మి మ్రోగుతూవుంటే, తోడిమనుష్యులంతా ఉత్సాహంలో తెప్ప తేలిపోతూవుంటే ప్రక్కని విశ్వనాథం ఒక్కడూ ఎన్నాళ్లని వార్తాపత్రికలతో కాలక్షేపం చెయ్యగలడు? క్రమంగా ఆటగాళ్లలో విశ్వనాథానిదే మేలుచెయ్యి అయిపోయినది. ఇంత కొద్దికాలంలోనే యీసామర్థ్యాతిశయం అద్భుతంగావుందని అందరూ మెచ్చుకునేవారే అయినారు జూదంఅంటే అసహ్యించుకునే విశ్వనాథము జూదగాళ్లలో మొనగాడై పోయాడు.

భార్య తనకు అనుకూలవతికాదన్న విచార మిప్పు డతనికిలేదు. పూర్వము మిక్కిలి భారముగానుండిన కాల మిప్పుడు సుకరముగనే గడిచిపోతుంది రాత్రిపూటకూడా భోజనమైన తరవాత పేకాటకిపోయి ఏ అర్ధరాత్రిదాటిన తరవాతనో గాని అత డిల్లుపట్టడంలేదు సుందరమ్మ ఏంచేసినా సరే అతడు కలగచేసుకోవడం లేదు. తనంతట తను వొచ్చి ఆమె యేదైనా పనిచేస్తే అడ్డుపెట్టడు. చెయ్యకపోతే పిలిచి చెయ్యమనడు మునుపు బట్టలుకట్టుకున్నాడంటే అల్లా దిద్దుకునీ, యిల్లాదిద్దుకునీ గంటసేపు పట్టేది ఇప్పుడు భోజనం కానిచ్చి నిలబడ్డాకేని టైములేదు. బొగ్గులకుంపటిని పడకగదిలోకి తెచ్చి కాఫీ చెయ్యబోతే భార్యను చూసి "ఇదా కాఫీ కాచేందుకు స్థలం? నీకు యింక జ్ఞానం రాదు. వసారాలో పెట్టు" అని కుంపటిన్ని విసిరికొట్టేవాడు పూర్వం ఇప్పుడు పడకగది యెలాగున్నా అతడు లెక్క చెయ్యడం లేదు. పళ్లుతోము పుల్లల కట్టలూ, మాసినబట్టలూ, కాఫీకాచినపుడు రాలిపడిన మసిబొగ్గులూ మొదలైనసామానులు గదినీ అలంకరిస్తున్నాయి. ఎవరూ ముట్టుకోని స్థలముకదా అని అతడు కూర్చునే పేము కుర్చీమీద సుందరమ్మ తనువాడుకునే నీళ్లబిందెను దాచుకుంది.

పూర్వం యిలాంటి అనుచితపుపనులు చూస్తే విశ్వనాథానికి వొళ్లు మండుకొచ్చేది. కాని యిప్పు డతని కాప్రసక్తియే పోయింది. ఇల్లా అతను మారిపోయి ఏడాది కావచ్చింది.

* * * * *

ఒకనాడు మధ్యాహ్నం మూడుగంట లవుతుంది గోపాలరావింట్లో తుంగచాపమీద నలుగురైదుగురు స్త్రీలు కూర్చున్నారు. గోపాలరావుభార్య జానకమ్మ వారితో సంభాషిస్తూ పిల్లకి జడ వేస్తూంది.

"మొగాళ్లెల్లా చేసినా చెల్లుతుందమ్మా. ఇదే ఆడవాళ్లయితే ఊరంతా గోలఅయిపోవును" అని ఏభైయేళ్లవయస్సుగల సుబ్బమ్మ అన్నది.

"పిన్నిగారూ! యీవిషయంలోమాత్రం మీరు ఒకపక్షం మాటే అంటున్నారు సుమండీ! సుందరమ్మసంగతి మీకు తెలియదు. బొత్తిగానే మొగాడి ఆలనా పాలనా వుండొద్దుటండీ?" అని జానకమ్మ పలికినది.

"ఆ! పోనిద్దూ! మనమందరమూ మహా ఆలనా పాలనా చేసేస్తున్నాము! అది చెయ్యకపోయింది! పెళ్లాంలో తప్పుంటే దిద్దుకోవాలి అంతేకాని ఏడాదినించి యిల్లుపట్టడాయెను! ఇదేంబాగుంది నీకు!"

"దిద్దుకోమంటారా? మీకు సంగతి బాగానే తెలిసింది లెండి? అంతఓర్పుతోనూ జాగ్రత్తతోనూ పెళ్లాంవిషయంలో సంచరించిన మనిషి విశ్వనాథమేకాని రెండోవాడు లేడు. మీరెల్లా చెప్పినాసరే కాని మొగాళ్లని దిద్దుకోవడంలో మనంకూడా చాలాభాగం ప్రయత్నించాలి సుమండీ"

"నువ్వయితే బాగా దిద్దుకుంగువుకాబోలు?"

"మీరల్లాఅంటే నే నేంచెప్పను? విశ్వనాథాన్ని మనం అందరమూ యెరుగుదుముగదా? అత డల్లర చిల్లరమనిషి అని మనం అనగలమా చెప్పండి? అటువంటివా డిల్లా అయిపోడానికి కారణం మనం వూహించాలి ఇంటికొచ్చేసరికల్లా అన్నీ వొళ్లుమండుకొచ్చే పనులే నే నిల్లా నిజంచెప్పినందుకు సుందరానికి కోపంవొస్తే వొచ్చుగాక!"

"జానకమ్మక్కయ్యా! అంత ఒళ్లుమండుకొచ్చేపను లేనేం చేస్తున్నానమ్మా? నువ్వూ అలాగే అంటావు?" అని సుందరమ్మ విషాదసూచకంగా అన్నది

"సుందరం! నేను నీతో లక్షసార్లు చెప్పాను. ఇకనింపైనా కాస్తనిదానిస్తూవుంటే కొన్నాళ్లకైనా వ్యవహారం బాగుపడవచ్చును. నీమీద నాకు విరోధం లేదుకదా"

"వాళ్లది బొత్తిగా మాలకూడమ్మా! చూస్తుచూస్తూ నేను కలుపుకోలేను"

"అయ్యో! సుందరం! అక్కడే వుంది నీపిచ్చి. నీఅమ్మమ్మ మాటలు యిప్పుడు పనికిరావు ఈ కాలానికి తగినట్లు ఇప్పుడు నడుచుకోవాలి."

"ఆమాట నేను ఎన్నిసార్లో చిలక్కి చెప్పినట్లుగా చెప్పానమ్మా! నామాటవింటే యింతఖర్మం యెందుకొస్తుంది?" అని సీతమ్మగారన్నది.

"కాదుటండీ మరీ! మొగాడిసౌఖ్యం మనం కూడా కాస్త చూస్తూవుండాలి. సీతమ్మ పిన్నీ! మీరు లకువిధాల అతనికి లోటు రాకుండా చేస్తూవుండబట్టిగాని లేకపోతే యీసరికే యెన్ని ప్రమాదాలు జరిగివుండునో అనుకుంటాను."

"అలాగే గాని పైవాళ్లు మెందరంచేసినా భార్యచేసిన పాటి వొస్తుంది టమ్మా? కూతురని కూతురుమాట ఆడగూడదుకాని ఇందులో అతన్ని అనవలసినపని లేదు. మా బుద్ధిమంతుడుసుమా! పడుచుదికదా అని ఓతలదువ్వుకోవడమా? జడవేసుకోవడమా? రోజుకి రెండు స్నానాలైతే యింక జడవేసుకోవడమెల్లాగ? మొగుడని వీథిలోనించి రాగానే దగ్గిరకెళ్లడమూ, ఏంగావాలో చూడ్డమూ లేదు. అతడురాగానే ఆబట్టలతోటి తన్ను ముట్టుకుంటాడని చటాలున లోపలికి పారిపోవస్తుంది. పెళ్లాం తనదగ్గిరకొచ్చి తన సౌఖ్యంచూడలేగు కదా అన్న కోపంచేత అతడు మంచినీళ్లేనా అడగకుండా వీథిలోకి పోతాడు. చెప్పిచెప్పి అతనిప్రాణమూ, నా ప్రాణమూ విసిగిపోయాయి. ఇప్పుడు ఇంట్లో వుండరో అని యేడుస్తుంది ఉంటేమాత్రం అతని సౌఖ్యం చూస్తుందన్న నమ్మకం నాకు లేదు. ఇంతకీ దానికర్మం యెల్లాగో అల్లా జరగకమానదు. కాని యీకష్టాలన్నీ చూడవలసివచ్చింది కదా అని నేను ఏడుస్తున్నాను" అని సీతమ్మగారు అమాయకపు ధోరణిలో చెప్పి ఏడిచింది.

అందరూ కలిసి తన్నే నిందిస్తున్నారుకదా అన్న ఉడుకుమోతుతనంచేత సుందరమ్మకూడా తనలోతనే యేడుచుకుంది.

*   *   *   *   *

ఒకనాడు రాత్రి యెనిమిదిగంటలప్పుడిన్ని మెతుకులు నోట్లో వేసుకోడానికని విశ్వనాథం యింటికొచ్చాడు. గత కొద్దిరోజులనించీ అతనికి ఆటలో చాలానష్టంవస్తూంది ఆనెలలో అతనిజీతం దమ్మిడీ అయినా యింటికిచేరలేదు. ఆనాటి సాయంకాలమల్లా అతడు నష్టాన్నే పొందాడు. కలిగిననష్టాన్ని చూసి అతనిమనస్సుచాలావిచారపడింది. ఏ ఉపయోగమైనఖర్చుకీకాకుండా అంతసొమ్ము పోవడం అతనికి భయం కలిగించింది. అంతటినుంచి ఆటకివెళ్లడం మానెయ్యాలని గాఢంగా ఆలోచిస్తూన్నాడు. "అల్లామానేస్తే కాలం యెలాగు గడుస్తుంది?" అని అతనిమనస్సు మళ్లా వెనక్కి లాగుతూంది. ఈ రెంటిమధ్యా బడి అతడు కొట్లాడుతున్నాడు.

భోజనం ప్రారంభించాడు. అత్తగారు వొడ్డిస్తూంది. సుందరమ్మ ఎదురుగాగోడకిచేరబడికూర్చుంది. పిల్లలంతా నిద్రలోఉన్నారు భర్తనడవడికనుగురించి ఆమె యిదివరకెన్నడూ గట్టిగా ప్రశ్నించివుండలేదు. క్రమంగా విశ్వనాథం అసలే యిల్లుపట్టకపోవుట నామె సహించలేకపోయింది. అందుచేత సుందరమ్మ "ఏమండీ! మీ రెంత మొగాళ్లయినా అల్లా డబ్బు తగలెయ్యడం బాగుందా?" అని భర్తని అడిగింది

విశ్వనాథం తలయెత్తి సుందరమ్మవంక నిశ్చలంగా ఒక్కనిముషం చూశాడు. అదివరలో యెంతకాలం యింటికిరాకపోయినా అంతపరీక్షగా అడిగివుండని భార్య యిప్పుడు డబ్బు యెక్కువగా పోయినప్పుడు శ్రద్ధచేసి అడగడం అతడు కనిపెట్టాడు తనకంటే డబ్బే ఆమెకి ప్రధానమైపోయినట్లుగా అతని కామెప్రశ్నలో ధ్వనించింది

మాటలో అలాంటి అవకతవక వున్నప్పటికీ న్యాయం చెప్పవలసినప్పుడుమాత్రం భర్త యిల్లుపట్టడంలేదుకదా అన్న విచారమే ఆమెను బాధిస్తూందని చెప్పక తీరదు కాని హృదయంలో ఏమున్నదో ఏంతెలుస్తుంది?

భార్యవల్లనే తనకు యింట్లో సౌఖ్యం లేకుండాపోయింది కదా అనే ఆలోచనతో బాధపడుతూవుండే విశ్వనాథాని కామె ప్రశ్న అల్లా ధ్వనించడంలో ఆశ్చర్యమేమున్నది? అందుచేత ఆతనికి కొంతకోపమూ, కొంతవిచారమూ కలిగింది. అతడు "ఏం? ఏం చెయ్యమంటావు?" అని మళ్లీ అడిగాడు. అతనిస్వరం కొంచెం కఠినంగానే వుంది. ముఖంలో చిరాకూ చిరుముడి పాటూ గోచరిస్తున్నాయి.

"మీరు సొమ్ము తగలేస్తూఉంటే యింట్లో మాగతి యేంగావలసింది? నేనూ పిల్లలూ మావాళ్లయింట్లోపడి తింటూవుండబట్టి మీ ఆటలు సాగుతున్నాయి. మీ కాపాటి గ్రహింపు వుండొద్దూ?"

సుందరమ్మ మృదుత్వంలేనిమాటలకి విశ్వనాథం అలవాటుపడేవున్నాడు. కాని ఆనాటి భార్యమాటలలో అన్నీ అతనిమట్టుకు వ్యతిరేకార్థాన్నే సూచించాయి అప్పుడతడు "అవును మాకు గ్రహించగల బుద్ధి యెక్కణ్నించి వొస్తుంది? మీవాళ్లింట్లోకి చేరబట్టే నన్నిలాంటిమాట లనడానికి నీకు ధైర్యం కలిగింది ఇక్కడ వుండడం నాదే పొరపాటు. తగినట్టూ బుద్ధిచెప్పావు లే." అంటూ పురిషిట్లో నీళ్లుపోసుకొని మిగిలినభోజనం చెయ్యకుండానే లేచిపోయాడు

భోజనం ప్రారంభించి నాలుగైదుముద్దలైనా తిన్నాడో లేదో అల్లుడు లేచిపోవడం చూసి అత్తగారు చాలా విచారించింది. "భోజనంవేళ అల్లాటిప్రస్తావన యెందుకు తెచ్చావే బాబూ?" అని ఆమెకుమార్తెపైని కోపపడినది. విశ్వనాథం ప్రథమకోపము నామె పూర్తిగా యెరుగును.

తన సంభాషణాపరిణామము యిల్లా వొస్తుందని సుందరమ్మ యెరగదు. తప్పు తనదో భర్తదో ఆలోచించుకోవడాని కామెకి వీలు

చిక్కలేదు. "నే నేం చేశానమ్మా?" అని తల్లికి జవాబుచెప్పడంతోనే ఆమెకి సరిపోయినది.

సీతమ్మగారు చాలాసేపు బతిమాలినది. భార్యకూడా చాలాసేపు చెప్పింది. "నే నేం తప్పుమాట లన్నానండీ? మీరు చేసినదంతా బాగానేవుందికాబోలు? భోజనం మానెయ్యడంకూడా యెందుకూ?" అని సుందరమ్మ అన్నది.

అసలే కాగుతూవున్న చమురుమీద నీళ్లు జల్లినట్లయింది. ఇంగితమెరిగి మాట్లాడ్డం సుందరమ్మకి మొదటినించీ అలవాటులేదు. మొదట అన్నమాటలకే లోపల కుమిలిపోతూవున్న విశ్వనాథాన్ని యీమాటలు మరింత బాధించాయి. తక్షణమే అతడు కుర్చీమీదనుండి లేచి సుందరమ్మమెడమీద చెయ్యివేసి గదిలోనుంచి అవతలికి గెంటేశాడు. దానితో తల్లీ కూతురూకూడా అక్కడనుంచి వెళ్లిపోయారు.

సాయంకాలం డబ్బుపోయినందువల్ల కలిగిన చిరాకుచేతనూ, ఇంట్లో భార్యా ఆడినమాటలవల్లనూ అతనిమనస్సు క్షోభించిపోతూంది. "ఏమూలా సౌఖ్యంలేని నాబతు కెందుకూ యింక?" అని అతడు మాటిమాటికీ విచారించాడు. మళ్లీ కృష్ణమూర్తి యింటికిపోతేగాని మనశ్శాంతికుదరదని అతనిమనస్సు లాగుతూంది. జూదంలోకి వెళ్లకూడదని అంతరాత్మ యెదిరిస్తూంది. చాలాసేపు తర్కవితర్కములైనపిమ్మట యింకయెన్నడూ పేకాటలోకి వెళ్లకూడదనే నిశ్చయించుకున్నాడు. ఆనాడే వొచ్చిన 'భారతి' చదువుకుంటూ గదిలో కుర్చీలో కూర్చున్నాడతడు

కాపురాని కొచ్చిన యీయేడెనిమిదేళ్లలోనూ సుందరమ్మమీద భర్త యెన్నడూ చెయ్యిచేసుకోలేదు అంతగా కోపంవొస్తే "అబ్బా! వెధవగోల!" అనివిసుక్కుంటూ వెళ్లిపోవడమే అతని కలవాటు అలాంటప్పుడు భర్త తనమెడమీద చెయ్యివేసి గెంటడంతోటే సుందరమ్మకోపం అపరిమితమైపోయినది ఎన్నివిధాల డబ్బు పాడుచేస్తూ తిరిగినా పూరుకుని బహుశాంతంతో సంచరించిన తనయెడల భర్త బహుక్రూరంగా ప్రవర్తించాడని ఆమె కుమిలిపోయినది అందుచేతనామె మూతిముణుచుకుని ఒకమూల కూర్చుంది

రాత్రి పదిగంటలుదాటింది. ఇంక పడుకుందామని చదువు ముగించి విశ్వనాథం లేచాడు. మంచంమీద పక్క వేసిలేదు "ఏయ్! యిల్లారా!" అని భార్యని పిలిచాడు సుందరమ్మవొచ్చింది.

"ఈ పక్క వెయ్యలేదేం?"

"ఇల్లూవాకలీ, పెళ్లామూబిడ్డలూ అక్కర్లేనివాళ్లకి పక్క యెందుకూ?"

"ఇల్లూవాకలీ అక్కర్లేదని నీతో యెవరన్నారు?"

"ఎవరో అనేదేమిటి? మనిషి ప్రవర్తన తెలియదూ?"

"అయితే నువ్వు పక్క వెయ్యవన్నమాట?"

"వెయ్యనని ఎవ్వరుచెప్పారు?"

'వెయ్యనని ఎవ్వరు చెప్పారు'

"మరి యెందుకువెయ్యలేదూ యీవేళ?"

"సరిగా మీరు వేళకి పడుకుంటున్నారు గనక నా? నేను వేళకి వెయ్యలేదని తప్పుపట్టడం మాత్రం తెలుసును"

"నీజవాబులు బహుపొగరుగా వున్నాయి సుమా! ఒళ్లూ పయీ తెలియకుండా మాట్లాడకు జాగ్రత్త!"

"ఎవరిది పొగరో తెలుస్తూనేవుంది! 'మొగాణ్ణి కదా అధార్టీ చెయ్యవొచ్చునుకదా! నాకెవరు అడ్డు?' అని కాబోలు మీ అభిప్రాయం?"

"నోరుముయ్యి, లేకపోతే—"

"ఇక్కడ మీచేత దెబ్బలుతినేవాళ్లెవరూ లేరు" అంటూ గదిదాటి వెళ్లిపోయింది.

తనూ భార్యా వేరేకాపురం చేసేటప్పుడైతే యెలాగుండునో చెప్పలేముగాని అత్తవారింట్లో నున్నప్పుడు భార్య అల్లా తృణీకరించి వెళ్లిపోవడం విశ్వనాథానికి బహుఅవమానకరంగా తోచింది. ఇంతా పిలిచినంగుకు పక్క వెయ్యలేదు సరికదా ఎందుకూ పనికిరానివాడికింద తీసిపారేసినందు కతడు పిడుగుదెబ్బ తిన్నట్టు మతిపోయి కొంత

నేపు ఏమీతోచక అలాగే నిలబడిపోయాడు. అయిదునిముషాలు తల వంచుకుని ఆలోచించాడు. భావతరంగసంఘర్షణమున అతనిహృదయం అల్లకల్లోలమై పోయినది. "ఈ వెధవయింట్లో యింక వుండకూడదు." అనుకుంటూ వెంటనే ఖండువా బుజంమీద వేసుకుని విశ్వనాథము గబగబ నడిచి వీథిలోకి పోయ్యాడు. లాంతరు వెలుగులో అతనికండ్లయందు నిల్చిన అశ్రువులు మిలమిల మెరిశాయి.

౬

నాటిరాత్రి విశ్వనాథం మరి యింటికి రానే లేదు. మర్నాడు పుదయం యెనిమిదిగంటలైనాకూడా అతనిజాడ లేకపోయింది. సీతమ్మా కుమార్తెకూడా ఆందోళనాపూరితహృదయములతో యేమీతోచక కొట్టుకుపోయారు. "ఇన్నేళ్లు ఒంటికొచ్చికూడా యింగితజ్ఞానం యెరక్కపోయావు. ఎక్కడెల్లా ప్రవర్తించాలో తెలుసుకోలేవు. అతని మనస్సు బహుసున్నితమైనది. ఏమాట అతన్ని అనడానికీ నాకే భయంగా వుంటుంది" అని కూతురును చీవాట్లుపెడుతూ సీతమ్మ మాటిమాటికీ వీథిలోకి చూస్తూ నిరాశతో మళ్లీ లోపలి కొచ్చేస్తూవుండేది. కృష్ణమూర్తియింటికి కబురంపారు "ఎక్కడికెళ్లాడో మాకు తెలియదు" అనిమాత్రం జవాబు వచ్చింది.

సుందరమ్మహృదయముకూడా భారముగానే వుందని చెప్పక తప్పదు. తొందరలో భర్తను ఆడినమాటలను తలుచుకుని ఆమె చాలా నొచ్చుకున్నది. ఇల్లా పశ్చాత్తాపపడిన సమయము లెన్నో యిదివరకే ఆమెకు గడిచాయి. తీరావేళకిమాత్రం ఆమె కవి జ్ఞాపకమురావు. చిన్నతనంనుంచీ వున్న అలవాటుచేత ఆమెబుద్ధి తోచినట్లూ పోవడమే కాని ఆమెకి లోబడి ప్రవర్తించే మామూలు లేదు. భర్త రాకపోవడానికి తోడు తల్లి అనేమాటలకు పౌరుషంవచ్చి ఆమె గదిలోకి పోయి చాలాసేపు ఏడిచినది.

మిల్లుకివెళ్లేవేళ దాటిపోయినా విశ్వనాథం రాకపోవడంచూచి సుందరమ్మకి ఆతురత యెక్కువైపోయింది. 'ఎక్కడికెళ్లినా కచేరీవేళకి రాకమానరు.' అనే ధైర్యంతోవుంది ఆమె యీవరకు. ఆ ఆశ కాస్తా పోవడంతోటే ఆమెను ఒకవిధమైన దైన్యభావంఆవరించేసింది. "అమ్మా, యెలాగే? ఏమయారంటావు?" అని మాటిమాటికీ తల్లిదగ్గిర కొచ్చి అడుగుతూవుండేది. ఆ ప్రశ్నలోనే ఆమెకుగల బెంగ స్పష్టపడుతూఉండేది. భర్తవిషయమై ఆమె అదివరకెన్నడుగాని అంత ఆదుర్దా పొందివుండలేదు. ఇంట్లో ఉండిపోదలుచుకున్న భర్త మళ్లీ వీథిలోకి పోవడానికి తన తొందరపాటే కారణమని ఆమెకప్పుడు బాగా స్ఫురించినది. ఎదురుగా విశ్వనాథం వున్నట్లయితే తక్షణం క్షమాపణకోరుకోడాని కామె సిద్ధంగా వుంది. కాని చెయ్యికాలిన తరవాత లాభమేముంది?"

*   *   *   *   *

సాయంకాల మైదుగంటలు దాటింది. సీతమ్మకీ బిడ్డకీ కూడా అంతవరకూ భోజనాలు లేవు. గోపాలరావుభార్య జానికమ్మ పిల్లలను జాగ్రత్తగాచూస్తూ ధైర్యంచెబుతూ ఆవేళల్లా అక్కడేవుంది.

మునమును చీకట్లు కమ్ముకొస్తున్నాయి. "ఏవూరెళ్లిపోయారు" అని గద్గదస్వరంతో సుందరమ్మ తల్లితో చెబుతూంగి. కుమార్తెలో ఆనాడుకలిగినమార్పు సీతమ్మ కాశ్చర్యంకలిగించింది. భర్తకోసం ఆమెపడే పరితాపమును అల్లుడు ఒక్కసారిచూస్తే యెంత బాగుండునోకదా అని ఆమె అనుకుంది. "ఈ విచారమూ ప్రేమా యిదివరకుంటే బతికిపోదునే తల్లీ!" అని సీతమ్మ నిట్టూర్పు విడిచినది.

ఇంతలో హఠాత్తుగా వీథిలో గలభా బయలుదేరింది. అదేమిటో చూడ్డానికి తల్లీకూతురూ యింకాలేవకముందే పదిమంది మనుష్యులు ఏదోబరువును లోపలికి మోసుకొస్తున్నట్లుగా వారికి కనబడింది. ముందుగా గోపాలరావు లోపలికొచ్చి "దీపం యిల్లాతెండి." అని సీతమ్మతోచెప్పాడు. ఆమె దీపంతెచ్చేలోపుగానే హాలులో ఒక మంచంవేసి తమచేతుల్లోని బరువును దానిపైని దింపేటట్టు చేశాడతడు.

'ఆమె దీపం తెచ్చేలోపల......దింపేటట్టు చేశాడతడు.'

దీపం వచ్చింది. మంచంచుట్టూ జనంమూగి ఉన్నారు. ఇంకా చాలామంది లోపలికొస్తున్నారు. ఇంటి ముందు రోడ్డుమీద వందలకొద్దీ జనం పోగయివున్నారు. అంతాకోలాహలంగా వుంది. గోపాల

రావు జనసమ్మర్దంలేకుండా సర్దుతున్నాడు. "ఏమిటిబాబూ యిది ?" అని సీతమ్మగారడిగినప్రశ్నకి జవాబుచెప్పడానికైనా అతనికి తెరిపి లేకపోయింది.

ఇదంతా చూసేసరికి సుందరమ్మకి ఒళ్లూపయీ తెలియలేదు. ఏదోప్రమాదం జరిగిపోయినట్లుగా ఆమెమనస్సు గభీమని కుంగిపోయింది. ఆమెదృష్టి ప్రశాంతంగా వుండక వెర్రివాళ్లచూపులవలె గిర్రున తిరిగిపోయింది. ఒక్కచెంగున ఆమె మంచంపక్కకి చొరుకుపోయింది.

మంచముపైని ఒకవ్యక్తి పడుకునియుండెను పైనికప్పినబట్టలన్నీ రక్తసిక్తములై వున్నాయి. డాక్టరు వైద్యోపచారము చేస్తున్నాడు.

దీపముకాంతిలో విశ్వనాథము ముఖము-సుందరమ్మకి స్పష్టంగా కనబడినది. ముఖంపైనంతటా రక్తధారలు ఎండిపోయివున్నవి. సమాధినిష్ఠాగరిష్ఠుడగు యోగిపుంగవునివలె అతనికండ్లు మూతలు పడి ఉన్నాయి. కేవలం ప్రేతకళలు లేకపోయినా జీవకళ లున్నట్లేమీ గోచరించడం లేదు.

సుందరమ్మకళ్లు తిరిగిపోయాయి. 'అమ్మో' అని ఆమె ఒక్క అరుపు అరిచి నేలపై పడిపోయింది. అక్కడేవున్న జానకమ్మయును, సీతమ్మయును కలిసి చైతన్యరహితమైన ఆమెశరీరాన్ని లోపలికి తీసుకుపోయి మంచంమీద జాగ్రత్తగా పడుకోపెట్టారు

శరీరాన్ని పరీక్షించి అవసరమైనచోట్లలో అవసరమైనకట్లు కట్టి మందువేసి డాక్టరుపని పూర్తిచేసుకువేసరికి రాత్రి పదకొండు గంటలయింది. అతడు వెళ్లినతరవాతగాని గోపాలరావుకి యింట్లోవాళ్లతో మాట్లాడ్డానికి వీలు కలగలేదు.

"ప్రాణభయం వుండకూడదు. ఏటిఒడ్డున బండరాళ్లమధ్య పడివుండగా విశ్వనాథాన్ని పల్లెవాళ్లుచూసి బైటికి తీసుకొచ్చారు. అప్పటికే అతనికి స్మృతి లేదట. ప్రాణం పోయిందనే వాళ్లనుకున్నారు. డాక్టరు చూసి చెప్పేవరకూగూడా మాకందరికీ అభయమే వేసింది. కర్రలతో ఎవరో బలమైన దెబ్బలు కొట్టినందువల్ల కలిగిన గాయాలని డాక్టరు చెప్పాడు. ప్రాణాపాయం రాకూడదు కాని రెండుమూడు రోజులు చూసిగాని యేమీ చెప్పలేనన్నాడాయన. తలమీద దెబ్బలు మోపైనవి తగిలేయండీ! కట్లుకడుతూన్నప్పుడు చూడలేకపోయాను" అని చెప్పేటప్పుడు స్నేహపాత్రుడైన గోపాలరావు దృష్టు లశ్రునిరుద్ధములైనవి. విశ్వనాథాన్ని కనిపెట్టుకుని అతడారాత్రి అక్కడే వుండిపోయాడు.

సుందరమ్మస్థితి మరింత అధ్వాన్నమైపోయింది. తెలివి వొచ్చిన తరవాత భర్తదగ్గిరకి తీసుకెళ్లమని ఆమె పట్టుపట్టింది. ఆస్థితిలో ఆమె అతన్ని చూడ్డం మంచిదికాదని గోపాలరావెంతచెప్పినా ఆమె లక్ష్యపెట్టలేదు. తీరా అతన్ని చూసినవెంటనే ఆమె మళ్లీ మూర్ఛపోయింది. తరువాత ఎన్నిసారులు కోరినా ఆమెను మరి విశ్వనాథం దగ్గిరకి తీసుకెళ్లలేదు. కాని తెల్లవార్లూ ఆమె సరియైనస్థితిలో వుండలేదు. ఉన్మాదినివలె ప్రవర్తించిందని చెబితే చాలును.

మర్నాడామెమనస్సు కొంత కుదుటబడి పరిస్థితులను గ్రహించడానికి తగినస్థితిలో కొచ్చింది. భోజనంచేసేటప్పుడు ఒక్క గడియా తప్ప ఆమె నిత్యమూ భర్తసన్నిధినే ఉండి ఉపచారముల యందు నిమగ్నురాలైపోయినది భర్త సేవవిషయంలో యిప్పుడామె వెనకా ముందూ చూడ్డంలేదు. తననీడను ముట్టుకోడానికైనా సందేహించే సుందరమ్మ నేడెంతఅసహ్యాపుపనినైనా భర్తకోసం నిముషంలో చేసేస్తూంది. ఎరిగినవారందరికీ "ఈవిడ పూర్వపు సుందరమ్మేనా ?" అనిపించిందామెప్రవర్తన.

భర్తపడుకున్నగదిని శుభ్రంగా వుంచడం, ఎప్పటికప్పుడు పక్కదుప్పట్లు మార్చడం, గదిలో సుగంధద్రవ్యములు అమర్చడం, వెయ్యి విధాల ఊహించి భర్తకి తోచిన సౌకర్యాలు కలిగించడం ఈ ఒక్క రోజులోనూ ఆమె యెక్కడ నేర్చుకుందో చెప్పలేము. పూర్వం ఏపని చేసినా బహుమోటుతనంగానూ, అశ్రద్ధతోనూచేసే సుందరమ్మకిప్పటి కౌశల్యమూ, శ్రద్ధాభక్తులూ, ఆలోచనా యెల్లావొచ్చాయో ఊహాతీతమే.

కాని భార్య తెలివితేటలతో ప్రవర్తించగా చూడాలని రాత్రింబగళ్లు ప్రయత్నించి విఫలమనోరథుడై దుఃఖితాత్ముడైపోయిన నిర్భాగ్య జీవనుడగు విశ్వనాథాని కామెలో కలిగిన యీ హఠాత్పరివర్తనను చూసి ఆనందించగల అదృష్టము లేకపోయింది. నాలుగురోజుల వరకూ అతనికి శరీరస్మృతి రాలేదు.

అయిదవనాడతనిస్థితి చూసి వైద్యుడు నిరాశతో పెదవి విరిచేశాడు. ఆరోజున విశ్వనాథానికి పూర్తిగా స్మారకం కలిగింది. తన దుస్థితికి కారణం చెప్పగలిగాడతడు.

భార్యతో వివాదపడిన నాటిరాత్రి అతడు తిన్నగా కష్ణమూర్తి యింటికే వెళ్లాడు. అక్కడ తెల్లవారగట్ల రెండుగంటలవరకూ పేకాటలో కూర్చున్నాడు. అదేమికారణమోకాని ఆరాత్రి లాభమంతా అతనిదే అయింది. ఆటగాళ్లందరూ నష్టపోయిన డబ్బు నాలుగైదు వందలదాకా ఆతనిదగ్గిర పోగయినది. అది చూసి వాళ్లందరూ "మీకు రోజూ నష్టంరావడం యిష్టంలేక కొంతలాభం కలిగించాలని అల్లా ఆడాంకాని మీపాటి తెలివితేటలులేక కాదయ్యా! మీరు గెలిచారు గనక గెలుపులో పదోవంతు తీసుకుని మిగిలినది మాకిచ్చెయ్యండి" అంటూ విశ్వనాథంతో తగువుపడ్డారు. అందు కతడు ఇష్టపడలేదు.

ఆట పూర్తికాగానే ఆ హాలులోనే ఒకబల్లమీద విశ్వనాథం పడుకున్నాడు. అతనికి నిద్ర యింకా పూర్తిగా పట్టకముందే యిద్దరు ముగ్గు రతనిదగ్గరకొచ్చి "అల్లాయేటివొడ్డు వెళ్లివొద్దాంరండి" అని తీసుకెళ్లారు. అక్కడ పదిమంది హఠాత్తుగా అతనిమీదపడి, నోట్లో గుడ్డలు కుక్కి డబ్బుతీసుకోబోయారు. చేతులోవున్న కర్రతో విశ్వనాథం కొంతవరకు ధైర్యంగా దెబ్బలాడాడు. కాని ఎదురుపార్టీ ఎక్కువమంది అయిపోవడంచేత అతన్ని చావమోది సొమ్ముతీసుకుని దూరంగా దుబ్బుల్లోకి యీడిచేసిపోయారు. పల్లెవాళ్లొచ్చి చూసే వరకూ అతడాస్థితిలోనే అక్కడే వుండిపోయాడు.

౭

"కడమవన్నీ యెలాగున్నా తలమీద బహుశా పైనదెబ్బ తగిలిందండీ! ఈవేళ తెలివిగావుండి మాట్లాడుతున్నారు. కాని రేపు సాయంకాల దాటడం కష్టమని నాఅభిప్రాయం. ఎంతప్రయత్నించినా నేడి యెక్కడంలేదు. క్రమంగా వాతం కమ్ముకొస్తూంది. ఇంతకీ దైవానుగ్రహం యెలాగుంటుందో చెప్పలేం. అలాగని మనపని మానకూడదు." అని డాక్టరు విశ్వనాథంమంచందగ్గిర కూచుని తనచుట్టూ వున్న వారందరితోనూ చెప్పాడు.

ఈమాటలు వింటూన్న సుందరమ్మతల తిరిగిపోయింది. మెల్లిగా గోడనానుకుని ఆమెగదిలోకి పోయింది. మిగిలినవారందరి కళ్లూ అశ్రుపూరితములై పోయాయి. గౌరవనీయుడైన విశ్వనాథం అలాంటి దుర్మరణము పొందడం వారికి భరించరానిదై పోయినది.

సుందరమ్మ దుఃఖము వర్ణనాతీతము. తెలివివొచ్చినతరవాత భర్త ఆమెవంక ఒకటిరెండుసార్లు చూసి మళ్లీ తక్షణం దృష్టులను మరల్చేసుకుంటూవచ్చాడు. అతని కళ్లలోనిల్చిన దుఃఖాశ్రువులుమాత్రమామెకు కనబడ్డాయి. దీనాతిదీనములైన ఆచూపు లామె హృదాయాన్ని కలచేశాయి. "ఆనాడు నీతోవాదనే లేకపోతే నాగతి యింత మట్టుకు రాకపోవునేమో" అని అతనిదృష్టులు చెబుతున్నట్లుగా ఆమె భావవీథిని గోచరించినది. ఎక్కడికెళ్లినా సరే, ఏంచేస్తున్నా సరే ఆమె కామాటలే వినబడుతున్నాయి. ఎవ రేమాట్లాడినా వాళ్లు "నీనించే నిక్షేపంలాంటివాడి కిన్ని పాట్లొచ్చాయి. భర్తని ఆదరించుకోలేని నీబతు కెందుకు?" అని తన్ను నిందిస్తున్నట్లే వినబడేది.

తనతో యేమైనా భర్త మాట్లాడుతాడేమో అని సుందరమ్మ చాలాసారులు చూసింది. కాని ఆమెవేపు చూసినప్పుడల్లా తక్షణం దృష్టి మరల్చేసుకుని వేడి నిట్టూర్పులు విడుస్తూవుండేవాడు విశ్వనాథం. అత డల్లాచెయ్యడంవల్ల నామె హృదయవ్యథ ద్విగుణీకృతమై పోయింది. అత డీలోకాన్నే విడిచిపెట్టవలసివొస్తుందని డాక్టరు చెప్పినప్పుడు ఆమె అసలే నిలవబడలేకపోయింది.

ప్రతినిముషమూ, ప్రతిఘడియా భర్త దీనవదన మామె మనోవీథిని నిలిచి "ఇంక యీజన్మానికి నా కింతేసౌఖ్యం" అని యిరవరలో లాగే అనుకుంటున్నట్లుగా తోచేది. తాను నేరస్థురాల ననే భావం యెలాగో ఆమెహృదయంలో ప్రవేశించి బాధించడం మొదలు పెట్టింది. వేదనాపూరితమైపోయినమనస్సు ఆమెను నిలవనియ్యడం లేదు. మనశ్శాంతిలేక సుందరమ్మ ఒకరోజల్లా యమయాతన ననుభవించింది.

ఆఖరురోజు వొచ్చింది ఆరోజు దాటడం దుర్ఘటమని డాక్టరు చెప్పాడు. దాని కనుగుణంగానే విశ్వనాథంబాధ ఎక్కువై పోయింది. పడుకోలేక, కూర్చోలేక, నిద్రపోలేక అతడు వేగిపోయాడు. దగ్గిరవున్నవా రెవరూ ఆతనిబాధను చూడలేకపోయారు. డాక్టరు మళ్లావచ్చి చూసి ఇంక కొన్ని గంటలుమాత్రమే వ్యవధి వుందని చెప్పి వెళ్లాడు.

ఏవిధాన్నీ సుందరమ్మమనస్సు కుదుటబడలేదు భర్తయెదుటికి వెళితే తన్ను చూడగానే అతడు కళ్లు మూసేసుకుని శరీరబాధకి తోడు మరింత మనోవేదననుకూడా అనుభవిస్తున్నాడు. పోనీకదా అని లోపలకుపోతే అక్కడ వుండడాని కామెమనస్సు ఒప్పుకోకుండా వుంది. ఈమోస్తరుగా ఆమె యెటూతోచక కొట్లాడినది. చివరకు తన అజ్ఞానమును సైరించి భర్తను రక్షించమని నిశ్చలమనస్కురాలై సర్వేశ్వరుని ప్రార్థించినది. ప్రవాహమునబడి కొట్టుకుపోతున్నప్పుడు తృణకణమునకై చెయ్యిజాచినట్లుంది అన్నీ చాలించుకున్న భర్త జీవిస్తాడని ఆమె అనుకోవడం. అందిరూ నిరాశచేసుకున్నా ఆమెకి మాత్రం ఆ ఆఖరు గడియలోకూడా ఆశాజ్యోతి కనిపిస్తూనే ఉండి ఉండాలి. లేకపోతే ఆప్రార్థనలో అర్థమేముంది?

ప్రార్థనవల్ల ఆమెకు కొంతచిత్తశాంతి కలిగినది. ఆ సమయమున తనకర్తవ్య మొకతటిల్లతవలె తళుక్కున నామె మనోవీథిని మెరిసింది. తక్షణం ఆమె అక్కడ నిలవక తిన్నగా భర్తసమీపానికి పోయింది. సుందరమ్మ రాగానే విశ్వనాథం తన బాధనంతా మరిచిపోయి నిదానంగా ఆమెవేపు కొంచెంసేపు చూసి మళ్లా కళ్లుమూసేసుకున్నాడు. దుర్భరవేదనా దహ్యమానమగు నతని మనసునం దెలాంటి తలపులు పారినవో ఎవరు చెప్పగలరు? అశ్రుపూరితలోచనయైన భార్యను చూడ్డంచేత అతనికి కలిగిన మనోవేదనను గుర్తించడాని కెవరికి సాధ్యమవుతుంది?

గోపాలరావు ఇంగితజ్ఞుడు. ఇహలోకంలో ఆఖరుసారి భార్యాభర్తలికి ఒక్కనిముషకాలం యేకాంతవాసమును సమకూర్చడం సమంజసమని అతనికి తోచింది. వెంటనే అక్కడివారి నందరినీ పైకి వెళ్లవలసిందని కోరాడు.

అందరూ పోయిన తరవాత సుందరమ్మ భర్తపాదాలను ఒత్తుతూ మంచంమీద కూర్చుంది. అవిరళాశ్రుగళితములగు నామె నేత్రములు కృశీభూతమైన భర్తృవదనమువంక తదేకధ్యానంగా చూస్తున్నాయి. స్పర్శనుగ్రహించి విశ్వనాథం కళ్లు విప్పిచూశాడు. ఇద్దరి దృష్టులును నిశ్చలంగా కలుసుకోడానికదే మొదటిసారి. సుందరమ్మ అతని తల దగ్గిరకి జరిగికూర్చుంది. తన రెండుచేతులమధ్యా భర్తహస్తాన్ని మెల్లిగా

'తన రెండుచేతులమధ్యా......మెల్లిగా పట్టుకుంది.'

పట్టుకుంది అతనితో ఏదోచెప్పా లనుకుంది గాని కొంతసేపటివరకూ మాటరాలేదు. చివరికి కంఠం సవరించుకుని మెల్లిగా "నాతప్పు క్షమించండి" అనిమాత్రం అనగలిగింది.

ఆమాటలోనే ఆమెహృదయగతవిషాదభరము విశ్వనాథానికి వ్యక్తమైపోయింది. శోకవ్యాకులితయైన భార్యను చూసి సహజదయాస్వభావుడగు నతనిమనస్సు ద్రవీభూతమై పోయింది. నీరసంగా అతడు "విచారపడకు" అన్నాడు. అతనికళ్లలోకూడా నీళ్లు ప్రత్యక్షమైనాయి.

అతని అనునయవాక్యంవల్ల సుందరమ్మకి కొంచెం ధైర్యం కలిగింది. కాని ఆనిష్కల్మషహృదయుణ్ని చూసినకొద్దీ ఆమెకు విచారం అధికమే అయినది. "అయ్యో! నాపాపానికి నిష్కృతి లేదు. వళ్లూపయీ తెలియకచేసిన పనులకి యిప్పుడు ఎంత పరితపించిపోతున్నానో భగవంతుడికి తెలుసును. అబ్బా! మీబాధ మాడగలిగేకంటె భగవంతుడు నన్ను తీసుకుపోతే యెంత బాగుండును? నా కింక ముక్తి యెక్కడ?" అని పొంగిపోతూవున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక వావిడిచి ఏడ్చింది.

"సుందరం! యెవరి కర్మాన్ని యెవరు తప్పించగలరు? నాకిల్లా బాధపడే యోగం వుంది. ఇందులో నీ తప్పేముంది? ఏడవకు. వూరుకో!" అని అతికష్టంతో అన్నాడు.

"ఇది నేను చేతులారా చేసినపాపం. నన్ను పెళ్లిచేసుకున్నందుకు ఒక్కనాడైనా మిమ్మల్ని సుఖపెట్టలేకపోయిన నిర్భాగ్యురాలిని. ఇప్పుడెంత యేడుస్తే యేంలాభం? మీరు మనఃపూర్తిగా నన్ను క్షమిస్తేనేగాని యీపశ్చాత్తాపము నన్ను దహించేస్తూంది. ఇంక యెన్నడూ మీకు వ్యతిరేకం చెయ్యనని దైవసాక్షిగా చెబుతున్నాను. మీరు నన్ను క్షమిస్తారనే నమ్ముతాను. ఏం? మాటాడరేం?" సుందరమ్మ దుఃఖసంక్షుభితహృదయయై వొణికిపోతూ చెప్పింది కన్నీళ్లామె చెక్కిళ్లపైనుండి ధారగా స్రవిస్తున్నాయి.

పశ్చాత్తప్తమనస్కురాలగు భార్య విషాదభరమును విశ్వనాథము చూడలేకపోయాడు. అయినా ఆమె పశ్చాత్తాప మతని మండుతూవున్న హృదయానికి కొంత ఉపశాంతిని కలిగించినది. పెళ్లి అయిందిమొదలు ఒక్కనాడైనను సౌఖ్యపడకపోయినప్పటికీ ఆవిచారమును ఒక్కసారి చూసేసరికే అతడు తన పూర్వకష్టములను మరిచిపోయాడు. ఆమెమూలమున తనుపడిన మనోవ్యథఅంతా అతనిలోనించి ఎగిరిపోయింది.

అంతవరకూ నిస్తేజములై వున్న అతనినేత్రాల్లో ఒకవిధమైన కాంతి గోచరించినది. బాధాసూచకమై దీనాతిదీనమై, కళావిహీనమై ఉన్నముఖం ఒక్కక్షణంలోనే ఆనందభావసంభరితమైనట్లు కలకలలాడింది. భార్యముఖం వేపు నిదానించి చూశాడు కొంతసేపు. "సుందరం! నాజన్మ తరించింది. ఇంక నేను—బతికివున్నా ఒకటే—ఏమైనా ఒకటే. ఈనాటికైనా నీహృదయాన్ని సంపాదించుకోగలిగాను కదా అని నామనస్సు ఉత్సాహభరితమైపోతూంది. నామనస్సులో నీమీద యేవిధమైన కోపమూ లేదని మనఃపూర్తిగా చెబుతున్నాను. నువ్వు నాకు అనుకూలవతివి కాలేదన్న విచారమే గాని కోపం లేనే లేదు. ఆవిచారంకూడా నేటితో పోయింది. ఈ ఆనందం అనుభవించడానికి నేనింకా ఆట్టేకాలం బతకనేమో అన్నవిచారంమాత్రం నన్ను బాధిస్తూంది" అని విశ్వనాథము కళ్లనీళ్లు పెట్టుకున్నాడు.

సుందరమ్మ పైటచెరగుతో అతని అశ్రువులను తుడిచింది. "అబ్బా! మీకన్నీళ్లుచూసి నేను భరించలేను. మీరుబతుకుతారు. ఏ పరవాలేదు. అధైర్యపడకండి" అంది.

"ఆఁ—! సుందరం! డాక్టరు నేనుబతుకుతాననే చెప్పాడా? నిజం? అమ్మా! అమ్మా! ఎన్ని దెబ్బలు ఎన్ని దెబ్బలు! ఆవేళే

చచ్చిపోవలసింది నీనిజమైనహృదయాన్ని తెలుసుకుని మనశ్శాంతి పొందడానికే కాబోలు భగవంతు డింతకాలం బతికించాడు అయితే సుందరం నేను బతుకుతా నన్నాడా డాక్టరు?”

ఆతురతాసహితములై జాలిగొల్పుతూ ఉన్న అతనిదృష్టులు సుందరమ్మ హృదయాన్ని కలిచివేశాయి. జీవితమాధుర్యమును గ్రోలి వుండకపోవడంచేత అంతవరకూ అతనిమాటలు వైరాగ్యభరితములై, నిరాశావివశములై వుండేవి. భార్యలోని మార్పును చూసినతరువాత మాత్రం అతనికి భావిజీవితమందు ఆశాజ్యోతి కనబడినది ఇంకా కొంతకాలం బతికి సుఖిద్దామనే ఆశతో ఆయువకుని ప్రాణం కొట్టుకుంటూన్నట్లు అతనిప్రశ్నలే స్పష్టపరిచాయి అంతవరకును ప్రాయోపవిష్టుడై ఉన్న విశ్వనాథాని కప్పటినుంచే ఆసన్నమృత్యుదేవతతో పోరాటము ప్రారంభమైనది

“మీకేం భయంలేదు తప్పకుండా బతుకుతారు” అని మాత్రం సుందరమ్మ చెప్పింది కాని డాక్టరుమాటలను స్పష్టంగా విన్నటువంటి యీమెకు ఆశ యెక్కడిది?

* * * * *

ఇంతలో గోపాలరావు లోపల ప్రవేశించినందున సుందరమ్మ లేచినిలబడింది. అంతాకలిసి విశ్వనాథానికి ధైర్యంచెబుతూ ఆఖరు గడియకి నిరీక్షిస్తూ కూర్చున్నారు

నీరసమూ, ఆయాసమూ అధికముగానే ఉన్నప్పటికీ విశ్వనాథము పూర్వంకంటె ఎక్కువ ఆసక్తితో మాట్లాడుతున్నాడు తనకు వేసేమందులను గురించిగాని, డాక్టరు చెప్పినమాటలనుగురించిగాని అతడిదివర కొక్కసారైనా ప్రశ్నించలేదు కాని ఆ సాయంకాలం మాత్రం అన్నివిషయాలూ వివరంగా అడిగి తెలుసుకునేదాకా అతడు విశ్రమించలేదు మాట్లాడినందువల్ల బాధ హెచ్చయిపోతుందని ఎన్నిసార్లు హెచ్చరించినా అతడు వినిపించుకోలేదు ఆరిపోయేముందు దీపమువృద్ధి పొందినట్లే అని అతని మాటలను చూసి అక్కడివారంతా భావించుకున్నారు

సాయంకాలమైనది అంతదాకా మాట్లాడుతూవున్న విశ్వనాథం అప్పుడే నిద్రపోయాడు ఏనిముషాన్ని ప్రాణంపోతుందో అనే భయంచేత గోపాలరావు తరుచు వచ్చి ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములను పరీక్షించి గుండెలమీద చెయ్యివేసి చూస్తూవుండేవాడు

దాహానికి మూడునాలుగుసారులు తప్ప ఆరాత్రిఅల్లా విశ్వనాథము మరి లేవలేదు. బాధవచ్చిన యీ వారంరోజుల్లోనూ అతడెన్నడూ అంతవొళ్లుమరిచి నిద్రపోలేదు ఆ నిద్ర సుగుణమో దుర్గుణమో నిర్ణయించుకోలేక పోయాడు గోపాలరావు కాని నిద్రలోనే ఎక్కడప్రాణంపోతుందో అని ఆతడు ఖంగారుపడ్డాడు డాక్టరిమాట లతనిచెవుల్లోరింగుమంటూనేవున్నాయి

ఉదయం యెనిమిదిగంటలకి డాక్టరు వొచ్చాడు తనుపెట్టిన గడువుదాటి విశ్వనాథం జీవించివుండుట అనుభవశాలియైన డాక్టరుకి ఆశ్చర్యమును కలిగించింది రోజూలాగుకాకుండా అతని పరీక్ష ఆనాడు చాలాసేపు పట్టింది చూచిన అవయవాన్నే మళ్లా చూస్తూ, ఏదోసంశయం నివారణమై పోయినట్లుగా తలపంకించుకుంటూ గంటన్నరసేపు గడిపాడతడు పరీక్ష పూర్తి అయేవరకూ ఎవరెన్ని ప్రశ్నలు వేసినా డాక్టరు జవాబుచెప్పలేదు

పనిముగించుకుని, పరీక్షనిమిత్తం వుపయోగించిన పనిముట్లను జాగ్రత్తపెట్టినతరువాత ఒక్కనిట్టూర్పువిడిచి చిరునవ్వుతో డాక్టరు కుర్చీలో విశ్రాంతిగా కూర్చున్నాడు అతని అభిప్రాయం వినేకుతూహలముతో అందరూ అతని వేపే చూస్తూ నిలుచున్నారు

“దైవానుగ్రహం వున్నప్పుడిల్లాగే జరుగుతుందండీ. నిన్నటివరకూ నాకు ఏవిధమైన ఆశాలేదు మన విశ్వనాథం మళ్లా మనలో పడ్డాడు ఆసంగతి నిర్ధారణ చేసుకోడానికే యింతసేపు పట్టింది నా పరీక్ష ఇంక మీరు ఖంగారుపడకండి ఔషధసేవ సవ్యంగా నియ్యండి ఏమీ పరవాలేదు” అన్నాడు డాక్టరు

* * *

షాత్ముడావూ ఇంకా ఒక్కరిద్దరు స్నేహితులూ కూర్చున్నారు వారి మధ్య వెండిపళ్లెంలో నూగురూపాయలూ, తమలపాకులూ, చెక్కలూ వున్నాయి. ప్రక్కనే కొంచెందూరంలో సుందరమ్మా, సీతమ్మా జానకమ్మా నిలుచున్నారు.

విశ్వనాథము పళ్లెమును డాక్టరుకి అందించి "యీస్వల్పబహుమతి పుచ్చుకోండి. ఒకనాటివాళ్లము కాదుకదా" అన్నాడు.

డాక్టరు మందహాసపూర్వకంగా అందుకుని "మీరు బహుమతి యివ్వాలా? మనలోమనకి యిల్లాంటివి వుండకూడదు కాని విశ్వనాథంగారూ? మీలాటికేసును నేను యిన్నాళ్లబట్టి యీవృత్తిలో వున్నాను గాని యెక్కడా చూడలేదయ్యా! మీరు కేవలం మృత్యుదేవతని జయించేశారన్నమాట" అన్నాడు

విశ్వనాథం దరహాసితవదనుడై నిండుసంతోషముతో, ప్రక్కనే వున్న భార్యావేపు చూశాడు. సుందరమ్మ పరిపూర్ణవస్త్రాలంకారములతో మహోత్సాహభరితురాలై నిలుచుంది. ఆమె నేత్రముల యందు ప్రేమరసము తొణుకులాడుతూంది. పూర్వపు వైరియాపమంతా పోయి ఆమె సార్థకనామధేయవలె నిండుసౌందర్యముతో చూపట్టిం దారోజన

విశ్వనాథ మా సౌందర్యస్వరూపమును కొంతసేపల్లా తనివిదీరా చూసి నవ్వుకుంటూ "ఈమృత్యుదేవతని జయించడంలో నాకు సహాయంచేసిన సత్యభామ వేరే వుంది. మనమందరమూ ఆవిడకే కృతజ్ఞులమై వుండాలి" అని సాభిప్రాయంగా సుందరమ్మకేసి చూశాడు. లజ్జారుణకాంతులు చెక్కులయందు చిందులాడ సుందరమ్మ మృదుమధురమందహాస మొనర్చి కొంచెం వెనక్కి తప్పుకొన్నది

ము

ముక్కపాటి కృష్ణమూర్తి, కాకినాడ.